

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
KLASİK ARKEOLOJİ BİLİM DALI

**ANEMURİUM ANTİK KENTİ 2018-2021 YILI KAZILARINDA
BULUNAN KANDİLLER**

İPEK SAHAR

204203011003

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. MEHMET TEKOC AK

Konya-2023

ÖNSÖZ

Dağlık Kilikya Bölgesi'nin (Kilikia Tracheia/Aspera) en önemli liman kentlerinden birisi olan ve stratejik bir konuma sahip olan Anemurium, bölgenin antik sahil yolu güzergahı üzerine konumlandırılmıştır. Günümüzde Mersin ili, Anamur ilçesi Ören/Batıkent Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Roma İmparatorluk ve Bizans Dönemi'nde Anamur Ovası'nın ana yerleşimi olmuş, konumu gereği pazar ve idari merkez vazifesinin yanı sıra Kıbrıs'a olan yakınlığından ötürü de bir ticaret merkezi görevi görmüştür.

Ticari faaliyetler sebebiyle kentteki refah seviyesinde zaman zaman artış gözlenmiştir. Bu duruma en büyük etken ise önemli yol güzergahları üzerinde yer alması ve aktif bir limana sahip olmasıdır.

Tepelik bir arazi üzerine kurulan Anemurium Antik Kenti akropolüne ait kalıntılar, denize doğru çıkıntı yapan, antik kentin güney ucunda ve oldukça yüksek bir zirveye sahip burun kısmında yer almaktadır. Kente ait önemli yapılar arasında; Halk Hamamı, Büyük Hamam, Liman Hamamı, Merkez Hamamı, Küçük Hamam, Paleastra, Odeon, Tiyatro, Bazilika, Nekropol Kilisesi, Merkez Kilisesi, Hazine Kilisesi, Kutsal Havariler Kilisesi ve oldukça zengin örnekleri olan mezarlar gösterilebilir. Kent ve yapılar, günümüzde de pek çok araştırmacı ve ziyaretçinin ilgisini çekmeye devam etmektedir.

Anemurium Antik Kenti'nin aydınlanma sistemine ve pişmiş toprak kandillerine yoğunlaşılan bu çalışmanın her aşamasında bilgi, belge, kaynak, destek ve yönlendirmelerini esirgemeyen ve birlikte çalışmaktan büyük mutluluk duyduğum değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Mehmet TEKODAK'a öncelikle teşekkür etmek isterim.

Tezimin tamamlanabilmesi için gerek arazi çalışmalarında gerekse yoğun iş tempomuz arasında gerekli kolaylığı gösteren ve destekleyen Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Kazılar ve Araştırmalar Dairesi Başkanlığı yöneticilerine ve her zaman yanımda olan sevgili aileme teşekkürlerimi sunarım.

İpek SAHAR
Konya, 2023

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	İpek SAHAR
	Numarası	204203011003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Arkeoloji / Klasik Arkeoloji
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Mehmet TEKOC AK
	Tezin Adı	Anemurium Antik Kenti 2018-2021 Yılı Kazılarında Bulunan Kandiller

ÖZET

Kandiller, ortaya çıktıkları andan itibaren yaygın bir kullanım alanına sahip olmuşlardır. Öncelikli kullanım amacı aydınlatmaya yönelik olsa da farklı amaçlar için de kullanıldıkları bilinmektedir. Yapıldığı malzeme üretildiği bölgenin ekonomisini de göstermektedir. Örneğin, zengin ailelerin günlük kullandıkları kandiller metalken daha az gelirli ailelerin kullandıkları kandiller pişmiş topraktan yapılmıştır. Kandiller özellikle, evlerde nişlerin içinde, duvara çakılı askılarda veya masa üzerinde kullanılmıştır. Antik Dönemde cadde ve sokakların aydınlatılmasında, ev ve dış mekanların duvarlarına konulan kandillerden yararlanılmıştır.

Ayrıca, kült törenlerinde, mezar ve altarlarda kandillerin yakılarak adak şeklinde sunuldukları da ele geçen buluntulardan anlaşılmaktadır. Mezarlarda ölen kişinin yanına kandil konulması da eski bir gelenek olarak bilinmekte ve buradaki amacın ölen kişinin öbür dünyasını da aydınlatma ihtiyacını karşılama olduğu görülmektedir.

Anemurium Antik Kentinde yürütülen yeni dönem kazı ve araştırma çalışmalarında 2018 ve 2021 yılları arasında gün yüzüne çıkarılan ve incelenen M.S. 3. ve 7. yüzyıl aralığında dağılım gösteren, farklı form ve tiplere sahip olan kandiller bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Tez içerisinde, antik çağda kullanılan kandillerin tarihçesi, bölümleri, fırınlama ve boyama teknikleri, kandil taşıyıcıları hakkında bilgiler verilmiş ve kandillerin bu süreçte form değişimleri ele alınmıştır.

Çalışma kapsamında kandiller, yapılan kronoloji ve tipoloji çalışmaları sonucunda belirli gruplara ayrılmışlardır. Bu gruplandırmalar, tipolojiye göre yapılmış olup aynı

zamanda kendi içerisinde de kronolojik bir sınıflandırmaya gidilmiştir. Aynı dönemlerde üretimi yapılan yakın bölgelerde üretilen kandiller de değerlendirmelerin bir parçası olup bunların benzer ve farklı yanları ele alınmıştır.

Tüm bu çalışmalar sonucunda, Anemurium Antik Kenti içerisinde 2018-2021 yılları arasında bulunan kandillerin formu, dönemi, tarihi ve kökeni belirlenmeye gayret edilmiştir. Bunun yanı sıra Anemurium'da bulunan bahse konu kandillerin lokal üretim mi yoksa bir başka yerden mi ithal edildiği ve buna bağlı olarak da bölgesel ve de bölgeler arası hangi kentlerle ticari ilişkiler kurulduğu ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Anemurium, Anemurium Kandilleri, Kandil, Aydınlatma Aracı, Pişmiş Toprak, Kilikya Bölgesi.*

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	İpek SAHAR
	Numarası	204203011003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Arkeoloji / Klasik Arkeoloji
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Mehmet TEKOC AK
	Tezin İngilizce Adı	The Lamps Found in the Anemurium Ancient City Excavations between 2018-2021

ABSTRACT

Lamps have had a widespread area of use since their emergence. Although their primary purpose of use is for lighting, it is known that they are also used for different purposes. The material they were made of also shows the economy of the region where they were produced. For example, the lamps used daily by wealthy families were made of metal, while those used by families with less income were made of terracotta. The lamps were especially used in niches in houses, on hangers nailed to the wall or on tables. In Antiquity, lamps placed on the walls of houses and outdoor spaces were used to illuminate streets and avenues.

It is also understood from the finds that lamps were lit and offered as offerings in cult ceremonies, tombs and altars. The placing of lamps next to the deceased in graves is also known to be an old tradition, and it seems that the purpose here was to fulfill the need to illuminate the afterlife of the deceased.

The lamps with different forms and types, distributed between the 3rd and 7th centuries A.D., which were unearthed and examined between 2018 and 2021 during the new period excavation and research works carried out in the Ancient City of Anemurium, constitute the subject of this study. In the thesis, information about the history of the lamps used in antiquity, their parts, firing and painting techniques, lamp carriers, and the form changes of the lamps in this process are discussed.

Within the scope of the study, the lamps were divided into certain groups as a result of the chronology and typology studies. These groupings were made according to typology, and a chronological classification was also made. The similarities and differences between the

lamps produced in the same period and in nearby regions are also part of the evaluations.

As a result of all these studies, it was determined where the lamps found in the Ancient City of Anemurium between 2018 and 2021 were produced, their origin, period and form. As a result, it was determined from where the lamps were imported and with which cities commercial relations were established.

Keywords: *Anemurium, Anemurium Lamps, Lamp, Lighting Tool, Terracotta, Rough Cilicia*

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	I
TEZ KABUL FORMU	II
ÖNSÖZ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VIII
KISALTMALAR LİSTESİ	IX
1. GİRİŞ	10
1.1 Amaç	10
1.2 Kapsam.....	10
1.3 Yöntem	11
2. ANEMURIUM ANTİK KENTİ	11
2.1 Anemurium Coğrafyası	11
2.2 Anemurium Tarihçesi.....	12
2.3 Anemurium Araştırma Tarihçesi.....	14
2.4 Anemurium Kalıntıları	15
3. ANTİK ÇAĞDA KANDİLLER	18
3.1 Kandil Tanımı ve Bölümleri	18
3.2 Kandil Yapım Teknikleri	20
3.3 Kandil Taşıyıcıları.....	22
3.4 Kandil Fırınlama ve Boyama Teknikleri.....	22
3.5 Kandillerin Kullanım Alanları	23
4. 2018-2021 YILLARI ARASINDA ANEMURIUM KAZILARINDA BULUNAN KANDİLLER	24
4.1 Çark Yapımı Kandiller	24
4.1.1. Anemurium Tip I.....	24
4.2 Kalıp Yapımı Kandiller	26
4.2.1. Anemurium Tip II	27
4.2.2. Anemurium Tip III.....	28
4.2.3. Anemurium Tip IV	29
4.2.4. Anemurium Tip V	30
5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	31
KATALOG	33
HARİTALAR/BULUNTU ALANLARI	53
GRAFİKLER	58
FOTOĞRAFLAR VE ÇİZİMLER	59
KAYNAKÇA	77

KISALTMALAR LİSTESİ

A.Ç.	: Ağız Çapı
Bkz.	: Bakınız
cm	: santimetre
DsÇ.	: Diskus Çapı
Gen.	: Genişlik
Kazı Env. No.	: Kazı Envanter Numarası
Kat. No.	: Katalog Numarası
K.Ç.	: Kaide Çapı
km	: Kilometre
m	: metre
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
No.	: Numara
Pt.	: Pişmiş Toprak
Pl.	: Plate
Res.	: Resim
Uz.	: Uzunluk
vb.	: ve benzeri
yy.	: Yüzyıl
Yük.	: Yükseklik

1. GİRİŞ

1.1 Amaç

Kandiller içlerine sıvı ya da katı yağ konularak bir fitil yardımıyla yakılan, küçük ve taşınabilir pişmiş toprak aydınlatma araçlarıdır. Antik dönemde oldukça sık kullanılmalarından dolayı arkeolojik kazılarda da çok sayıda açığa çıkarılan eser gruplarından birisidir. Bu bağlamda, Anadolu'nun birçok kentinde bulunan Arkeoloji Müzelerinde çeşitli tip ve formlarda kandiller sergilenmektedir.

İnsanlık için oldukça önemli ihtiyaçlar arasında yer alan aydınlanma gereksinimi, kandilin icat edilmesinden önce gün ışığından faydalanma ve ateş yakma ile daha sonralarında da meşaleler, kandiller ve mumlar vb. araçlarla sağlanmıştır. Kandiller var olduktan sonra hemen hemen her dönemde mevcut çağın ihtiyacına ve sanatına göre değişik biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Bu sayede büyük öneme sahip olan kandiller, toplumun günlük yaşantısı ve sosyal düzeyine ilişkin ipuçları vermektedir.

Anemurium Antik Kenti'nde gerçekleştirilen 2018-2021 yılları arasındaki kazı çalışmalarında bulunan pişmiş toprak kandiller bu çalışmanın temel konusunu oluşturmuştur. Ayrıca söz konusu bu kandillerin buluntu yerleri ve yayılım alanları, form tipleri, üzerindeki süsleme unsurları, üretim teknikleri ve hangi dönem/tarihe ait olduklarının tespiti ve de üretim yerlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Buna bağlı olarak da kentin aydınlatma ihtiyacını kendi üretimleri mi yoksa ithal yollardan karşıladığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

1.2 Kapsam

Anemurium Antik Kentine ait kalıntılar, denize doğru çıkıntı yapan, antik kentin güney ucunda ve oldukça yüksek bir zirveye sahip burun kısmında yer almaktadır. Kentin batısını sınırlayan dağın yamaçlarında, içerisinde birçok mezar tipine ait örneklerin bulunduğu ve güneyden-kuzeye doğru geniş bir alanı kaplayan nekropol sahası bulunmaktadır. Aşağı Şehir olarak adlandırılan düzlük alanda ise kentin anıtsal nitelikteki görkemli kamusal yapıları yer alır.

Kent içerisinde ve yapılarında yürütülen kazı ve araştırma çalışmaları sonucu ele geçen pişmiş toprak kandiller çalışmanın konusunu ve kapsamını oluşturmaktadır.

Tez kapsamında, 2018-2021 yıllarında Anemurium'da yapılan kazılarda kazılarda ele geçen ve kentte yaşayan insanların aydınlanma ihtiyacına yönelik kullanılan pişmiş toprak

kandiller ele alınmıştır. Bu doğrultuda öncelikle kandillerin form tipolojisi, bezemeleri ve tarihlendirilmeleri yapılmış, daha sonra da üretim yerleri konusu irdelenmiştir.

1.3 Yöntem

Çalışmada öncelikle kandiller hakkında genel bilgi verilmiş, ardından kandillerin genel tarihlemesi ve tipolojisi için literatür taraması yapılmıştır. Literatür çalışmalarının akabinde toparlanan kaynaklardan yararlanılarak kandiller üzerinde yer alan bezeme, sembol, damga vb. unsurlar dönemlerine uygun olarak incelenmiş, kandillerin diskuslarında, omuzlarında ve kaidelerde görülen diğer unsurlar ile birlikte değerlendirilmiştir.

Daha sonra, Antik Dönemde aydınlanmanın nasıl sağlandığı, aydınlatma araçlarının neler olduğu, özellikleri, biçimleri, üretim teknikleri vb. gibi çeşitli unsurlar kapsamlı şekilde araştırılmıştır.

Tüm bu ön çalışmaların ardından da Anemurium Antik Kentinde 2018-2021 yılları arasında yürütülen kazılarda ele geçen pişmiş toprak kandiller üzerinde detaylı ve titiz bir çalışma yürütülmüştür. Bu kapsamda incelenen kandillerin katalog bilgileri hazırlanmış, çizimleri yapılarak fotoğrafları çekilmiştir. Ardından da form tipi, bezeme unsurları, tarihlendirme ve üretim yerlerinin/atölyelerinin belirlenmesine yönelik çalışmalar yürütülmüş ve elde edilen veriler grafiklerle de desteklenmiştir. Daha sonra da incelenen kandiller ışığında Anemurium Antik Kentinin bölgesel ve bölgeler arası ilişkileri ve söz konusu dönemdeki konumuna yönelik değerlendirmelerde bulunulmuştur.

2. ANEMURIUM ANTİK KENTİ

2.1 Anemurium Coğrafyası

Dağlık Kilikya Bölgesi'nin (Kilikia Tracheia/Aspera) en önemli liman kentlerinden birisi olan ve stratejik bir konuma sahip olan Anemurium, günümüzde Mersin ili, Anamur ilçesi, Ören Mahallesi'nde yer almaktadır. Antik kent, Anamur yerleşim merkezine 6 km, doğusundaki Bozyazı'ya (Nagidos) 18 km, Aydıncık'a (Kelenderis) 50 km, Silifke'ye (Seleuceia) 105 km, batısındaki Gazipaşa'ya (Selinus) 78 km, güneyindeki Kıbrıs'a ise 65 km

mesafede yer almaktadır.¹

Anemurium Antik Kentine ait kalıntılar, Sultansuyu Çayı ile Akdenizin birleştiği noktanın yaklaşık 1.5 km güneybatısında yer almakta, Toros Dağları'nın Akdeniz'e nadiren kuzey-güney istikametinde sokulduğu, denizden 152 m rakıma kadar yükselen tepelik arazinin denizle buluştuğu noktada görülebilmektedir.

Anamur burnu olarak bilinen ve Türkiye'nin Akdeniz'e uzanan en güney ucunda konumlanan antik kent, Anamur yerleşim merkezine 6 km, doğusundaki Bozyazı'ya (Nagidos) 18 km, Aydıncık'a (Kelenderis) 50 km, Silifke'ye (Seleuceia) 105 km, batısındaki Gazipaşa'ya (Selinus) 78 km, güneyindeki Kıbrıs'a ise 65 km mesafede yer almaktadır.

Sarp ve tepelik bir arazi üzerine kurulan Akropole ait kalıntılar, antik kentin güney ucunda, denize doğru çıkıntı yapan ve oldukça yüksek bir zirveye sahip burun kısmında yer almaktadır. Kenti batıda sınırlayan dağın yamaçlarında, içerisinde birçok mezar tipine ait örneklerin bulunduğu, güneyden-kuzeye doğru geniş bir alanı kaplayan nekropol sahası bulunmaktadır. Aşağı Şehir olarak adlandırılan düzlük alanda ise kentin anıtsal nitelikteki görkemli kamusal yapıları yer almaktadır. Bu yapılar arasında; Halk Hamamı, Büyük Hamam, Liman Hamamı, Merkez (III 5) Hamamı, Küçük (III 15) Hamam, Odeon, Tiyatro, Bazilika, Nekropol Kilisesi, Merkez Kilisesi, Hazine Kilisesi ve Kutsal Havariler Kilisesi ön plana çıkmaktadır.

2.2 Anemurium Tarihçesi

Dağlık Kilikya Bölgesinin antik sahil yoluna inşa edilen Anemurium, Roma İmparatorluk ve Bizans Döneminde Anamur Ovasının ana yerleşimi olmuş, pazar ve idari merkez vazifesi görmüş ve Kıbrıs'a olan yakınlığından ötürü ticaret merkezi olarak bilinmiştir.

Ticaret faaliyetleri sebebiyle kentteki refah seviyesi zaman zaman artmış, önemli yol güzergahları üzerinde bulunması ve aktif bir limana sahip olması refah seviyesinin artmasında önemli etken olarak bilinmektedir.²

M.Ö. 2. Binde Tarhundassa Krallığı içinde bulunduğu varsayılan Dağlık Kilikya bölgesinin Prehistorik Dönemi hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmamakla birlikte

¹ Tekocak 2017, 133-142; Tekocak-Aldemir, 2019, *passim*; Tekocak vd. 2019, 521-548; Tekocak 2020a, 197-220; Tekocak 2020b, 178-209; Oyarçin-Tekocak 2020, 269-295; Tekocak 2021, 1-15; Tekocak ve Aldemir, 2021, 237-252; Tekocak 2022, 115-136; Tekocak-Eliüşük, 2022, 139-160; Korkmaz-Tekocak, 2023, 21-42; Tekocak-Sahar 2023, 1-19.

² Tekocak-Aldemir, 2019, 1-2.

Anemurium'a yakın mesafede bulunan Gözsüzce'de ele geçen pişmiş toprak idoller bölgede Hitit Varlığının bulunduğunu göstermektedir.³ Ayrıca, Hititlerin Kıbrıs bölgesini ele geçirdikleri ve ulaşım için Dağlık Kilikya kıyılarını kullandıkları da⁴ bilinmektedir.

M.Ö. I. Binin ilk yarısında Anemurion ve çevresi için elimizde yeteri kadar veri bulunmamakla birlikte, bu dönem için Dağlık ve Ovalık Kilikya Bölgesi coğrafyası hakkında Babil ve Asur metinlerinden birtakım bilgilere ulaşılabilmektedir. Özellikle Asurluların M.Ö. 9. Yüzyıldan itibaren siyasi, askeri, ekonomik amaçlarla Çukurova Bölgesini kontrolü altında tutmak istediği görülmektedir.⁵

M.Ö. 540'larda Kilikya Bölgesi Persler tarafından işgal edilmiş, Herodotos ve Ksenophon ise genel olarak Ovalık Kilikya hakkında bilgi aktarmıştır. Persler zamanında bu bölgede Syennesis adında kurulan beylikler, M.Ö. 4. Yüzyılda bölgede satraplıklar var olana kadar, yerel bir otonomiden faydalanmıştır.⁶ M.Ö. 333'te Büyük İskender, sefer kapsamında Soli Pompeiopolis'e gelmiş, bölgeyi hakimiyeti altına almıştır.⁷ Bununla birlikte, antik kaynaklarda, M.Ö. 4. Yüzyılda Anemurion adı ile ilk defa karşılaşılmakta, bu da Berlin Devlet Müzesinde sergilenen ve 1910 yılında "Unikum" olarak müzeye kaydedilen bir sikkeden anlaşılmaktadır. Sikkenin ön yüzünde Apollon ve yerel bir yönetici yer almakta, arka yüzünde ise Herakles ve "ANEMΩ-ΠΙΕΩΝ" lejandı yer almaktadır.⁸ 2020 yılı kazılarında ortaya çıkarılan ve Büyük İskender Dönemi'ne (MÖ 336-323) tarihlendirilen bir bronz sikke ise kentte bulunan en erken tarihli eser olarak kayıtlara geçmiştir⁹. M.Ö. 197'de, Anemurion'un içinde bulunduğu Dağlık Kilikya Bölgesi Seleukosların idaresine girmiş, M.Ö. 189/188 yılında yapılan Apameia Antlaşması sonucu Seleukoslardan yeniden ayrılmıştır. Bölgede yönetim boşluğu meydana gelince *Kilikya Korsanları* ile mücadele edilmek zorunda kalınmış, kent merkezleri ekonomik ve sosyal anlamda zorluklarla karşılaşmış, Likya, Pamphylia ve Kilikya kıyılarında güvenlik sarsılmıştır.¹⁰

M.Ö. 1. Yüzyıl ortaları itibariyle Dağlık Kilikya bölgesi ve dolayısıyla Anemurium'da Roma Döneminin başladığı söylenebilir. Kıbrıs adasına geçişte köprü olarak vazife gören bölgede doğal kaynaklar ihraç edildiğinden önemli bir liman ve ticaret kenti olmuş, sonraki iki yüzyıl boyunca refah düzeyi daha da artmış, Pax Romana barışıyla IV. Antiokhos

³ Zoroğlu 1994b, 440.

⁴ Zoroğlu 1994a, 14-47.

⁵ Tekocak-Aldemir, 2019, 8.

⁶ Koşay 1968, 297; Ünal-Girginer 2007, 207-214.

⁷ Koşay 1968, 297; Arrianos II. 5-6.

⁸ Russell 1987,15; Hild-Hellenkemper1990,188; Pilhofer 2011,212.

⁹ Tekocak 2020b, 189.

¹⁰ Tekocak-Aldemir, 2019,10.

döneminde Anemurion artık sikke basmaya başlamıştır.

Kentte görülen mimari yapılar, sikkeler, yazıtlar, küçük buluntulardan anlaşılan bölgede en parlak dönem M.S. 2. ve 3. yüzyılda yaşanmıştır. Bu dönemlerde, Anemurion, imar konusunda oldukça ilgi görmüş, en zengin seviyeye ulaşmıştır. Gelişen refah düzeyi ile birlikte kentte tiyatro, odeon, hamamlar ve su kemerleri gibi çok sayıda yapı inşa edilmiştir. Kente özgü olarak üretilen amphoralar da önemli bir ticaret unsuru olmuş, M.S. 1. Yüzyıldan M.S. 3. Yüzyılın ortalarına kadar Roma İmparatorluğunun refah ve huzur ortamı paylaşılmıştır.

M.S. 2. Yüzyılda Persler Dağlık Kilikya Bölgesini işgal ederek, bölgedeki sükuneti sonlandırmış, diğer Roma kentlerinde olduğu gibi Anemurium'da da ekonomi bozukluğu, iç savaş vb. etkenler baş göstermiştir.

M.S. 5. Yüzyıla geldiğimizde, kentin yeniden canlandığı, parlak günlerine kavuştuğu, bu dönemde hamam ve kilise yapılarının inşa edildiği, söz konusu kamu yapılarının zemininde zenginlik sembolü mozaiklerin yapıldığı, Isaurialı İmparator I. Zeno'nun yaptığı bağışlar ile bu yüzyıl içerisinde yeniden refah seviyesinin arttığı görülmektedir.

M.S. 580 yıllarında bölgede gerçekleşen deprem ve M.S. 611-628 yıllarında yapılan Pers Savaşları kentin gerilemesine, yapıların yıkılmasına, yoksulluğun başlamasına sebep olmuştur. M.S. 650'li yıllarda Arapların Kıbrıs'ı yağmalaması da ekonomisi bozulan kentin daha da kötüleşmesine yol açmıştır.

M.S. 7. Yüzyılda bazı evlerin terk edildiği ve inşa faaliyetlerinin tamamen durduğu görülse de 12. ve 13. Yüzyıllarda kentte yer alan hamam ve kiliselerde bu döneme ait buluntuların ele geçmesi bölgenin yerleşim gördüğünü kanıtlar vaziyettedir.¹¹

2.3 Anemurium Araştırma Tarihçesi

Kilikya Bölgesi ve Anadolu coğrafyasının siyasi ve ekonomik açıdan önemli kentlerinden birisi olan Anemurium'a 19. yüzyılın başlarından itibaren birçok seyyah, gezgin, asker, diplomat ve araştırmacı kente ilgi göstermiş ve ziyarette bulunmuşlardır.

Anemurium'da ilk araştırmalar 1800'lü yıllarda başlamıştır. 1811 yılında kenti ziyaret eden İngiliz Amiral F. Beaufort *Karamania* adlı eserinde kent konumu ve kalıntılar hakkında bilgi vermiştir. Bunun yanı sıra, W.M. Leake, Anadolu'ya yaptığı gezileri anlatan eserinde

¹¹ Uysal-Alan 1990,10; Umar 2000,38.

Anemurion'dan bahsetmiş, nekropoller ve mozaikler Heberdey ve Wilhelm'in dikkatini çekmiş, Ch. Texier eserinde kentte mezarların, su kemerlerinin, tiyatro ve savunma duvarlarının yer aldığını ve bu yapıların M.Ö. 2. Yüzyıldan sonraya ait olduklarını belirtmiştir.¹²

Anemurium'da ilk kapsamlı bilimsel çalışmalar 1962 yılında E. Rosenbaum başkanlığında yürütülen “*Survey of Roman Cemeteries in Asia Minor*” kapsamında Kilikya ve Pamphylia kıyı kentlerinde yapılan çalışmalardır. Bu çalışma kapsamında, Anemurium nekropolünde yer alan mezarlar, freskler, mozaiklerin fotoğrafı çekilip, kayıt altına alınıp, 300 civarında mezarın belgeleme çalışmaları yapılmıştır.

E. Alföldi-Rosenbaum başkanlığında 1965 ve 1966 yıllarında Anemurion'da devam eden bu çalışmalar kapsamında, ilk olarak kentin kuzey yönünde koruma amaçlı tel çit çekilmiş, daha sonra A II 14 Tonozlu mezarda temizlik ve restorasyon çalışmaları, II 7 A (Halk Hamamı) hamamda moloz kaldırma çalışmaları, III 5 Hamamının üç mekânında kazı çalışmaları gerçekleştirilmiş, çalışmalar sonucu hypocaust sistemi ve mozaikli bölümler açığa çıkarılmıştır. Söz konusu bu çalışmalar 1980'li yılların sonuna kadar kısa süreli sezonlar halinde belirli aralıklarla devam ettirilmiştir.¹³

1987 yılında Anamur Müzesi Müdürlüğü'nün açılması ile kentte yer alan mozaiklerden bazıları teşhir için müzeye taşınmış, J. Russell başkanlığında Nekropol ve Hazine Kilisesinde çalışmalar yürütülmüştür. Antik kentte, 1980'li yılların sonundan 2016 yılına gelene kadar ufak çaplı çalışmalar yürütülse de kapsamlı bir çalışma gerçekleştirilmemiştir.

2016 yılında, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Selçuk Üniversitesi adına Prof. Dr. Mehmet TEKOC AK başkanlığındaki bir ekiple Anemurium'da arkeolojik kazı, restorasyon-konservasyon, çevre düzenlemesi çalışmalarına yeniden başlanmış olup söz konusu bu çalışmalara aralıksız bir şekilde devam edilmektedir¹⁴.

2.4 Anemurium Kalıntıları

Anemurium Antik Kenti, tepelik bir arazi üzerine kurulmuş olup, kentin Akropolüne ait kalıntılar, denize doğru çıkıntı yapan, antik kentin güney ucunda ve oldukça yüksek bir zirveye sahip burun kısmında yer almaktadır.

¹² Tekocak-Aldemir, 2019,16.

¹³ Russell,1987, 13-14.

¹⁴ Anemurium Antik Kenti ve 2016 yılından bu yana kentte yürütülen çalışmalar hakkında bkz. Tekocak-Aldemir, 2019

Kentin batısını sınırlayan dağın yamaçlarında, içerisinde birçok mezar tipine ait örneklerin bulunduğu ve güneyden-kuzeye doğru geniş bir alanı kaplayan nekropol sahası bulunmaktadır. Aşağı Şehir olarak adlandırılan düzlük alanda ise kentin anıtsal nitelikteki görkemli kamusal yapıları yer alır.

Bu yapılar arasında; Halk Hamamı, Büyük Hamam, Liman Hamamı, Merkez (III 5) Hamamı, Küçük (III 15) Hamam, Odeon, Tiyatro, Bazilika, Nekropol Kilisesi, Merkez Kilisesi, Hazine Kilisesi ve Kutsal Havariler Kilisesi göze çarpar.¹⁵

Yapıların genel özellikleri;

Akropol

Antik Dönemde kentin, en yüksek ve savunma için en uygun noktasına kurulmuş olan ve iç kale vazifesi gören akropol, ağırlıklı olarak Hellenistik Dönemden itibaren yerleşim görmüş, etrafı savunma duvarları, kuleler ile çevrelenmiştir. Eğimli arazi yapısına ve yoğun bitki örtüsüne sahip olması sebebiyle burada henüz yeterince araştırma yapılmamış olsa da akropol içerisinde sarnıç, kilise vb. yapıların da olduğu bilinmektedir.

Nekropol

Anemurium nekropolü, oldukça geniş bir arazi üzerine konumlandırılmış olup Kilikya Bölgesinin en büyük nekropol alanı ve Anadolu'nun Roma Dönemi mezarlıkları içerisinde en iyi korunmuş örneğidir. Çevresinde günümüz yerleşim alanı bulunmadığından beşerî faktörlerden tahribata uğramamış, yalnızca doğa olaylarından etkilenmiştir. Kendine özgü mimari ve tip özelliklerine sahip mezarların M.S. 1. ve 4. Yüzyıl arasına tarihlendiği bilinmektedir.

Nekropolde yapılan çalışmalar neticesinde yaklaşık 350 mezarın alanda bulunduğu tespit edilmiş, mezarlar kentin kuzeydoğu yönüne yayıldığı görülmüştür. Sahada çok sayıda mezar tipi ile karşılaşmakta, örnek olarak Beşik Tonoğlu Mezarlar (*Tek Odalı Tonoğlu Mezarlar*, *Ön Odalı Tonoğlu Mezarlar*, *Kompleks Yapılı Tonoğlu Mezarlar*), Baldakhen Tipli Mezarlar (Mausoleum), Kesik Koni Tipli Mezarlar, Eksedra Tipli Mezarlar (Aedicula), Kubbeli Mezarlar ve oda mezarları sayılabilmektedir.

Hamamlar

Anemurium Antik Kentinin farklı noktalarında ve sahile yakın konumda bulunan beş adet hamam yer almaktadır. Bunlar, Halk Hamamı, Büyük Hamam, Küçük Hamam, III 5

¹⁵ Tekocak-Aldemir, 2019, 23-58.

Hamamı, II 11 B Hamamı olarak sayılabilir. Bazı hamamlar kentin yoğun imar dönemlerinde inşa edilmişken, bazıları daha sonra yapılmıştır.

Roma Dönemi hamam özelliklerini bütünüyle yansıtan yapıların içerisinde; apodyterium (giyinme odası), frigidarium (soğukluk), tepidarium (ılıkılık), ve caldarium (sıcaklık) bölümleri yer almakta, halkın temizlik, sağlık, spor ve sosyalleşme ihtiyacını karşılar niteliktedirler.

Palaestra

Anemurium Büyük Hamamı ile birlikte geniş bir yapı kompleksi oluşturan Palaestra içerisinde üç mekân yer almakta, mekânların zeminleri mozaik ile kaplıdır. Zeminde genel olarak geometrik motifler işlenmiş olup doğu-batı uçlarında yazıt içeren bölümler bulunmaktadır. M.S. 3. Yüzyıla tarihlendirilen Palaestranın buluntulardan yola çıkarak uzun bir dönem boyunca endüstri amaçlı kullanıldığı görülmektedir.

Odeon

Anemurium Odeonu yaklaşık 11 m yüksekliğe sahip olup, girişleri üst ve alt katta bulunan dört adet kapıdan yapılmaktadır. Bölgenin moloz taşı ve kireç harcı kullanılarak M.S. 2. veya 3. yüzyılda yarım daire formunda inşa edilen Odeonun tam merkezinde orkestra bulunmakta, zemini bitkisel ve geometrik motiflerle süslenmiş mozaik ile kaplıdır. Kentte en iyi şekilde korunmuş ve ayakta kalmayı başarmış olan Odeon, Anadoludaki Odeonlar arasında en sağlam örnekler arasında yer almaktadır.

Tiyatro

Anemurium Tiyatrosu, Odeonun kuzeybatısına yaklaşık olarak M.S. 3. Yüzyılda inşa edilmiş, burada ilk kazılar 1971 yılında yürütülmüştür. Çalışmalar neticesinde tiyatronun cavea, scene, orkestra bölümlerine ulaşılmıştır. Cavea temelde yarım daire şeklinde yapılmış olup, yapıda kireçtaşı bloklar kullanılmıştır.

Bazilika

Anemurium Bazilikası, Palaestranın güneydoğusuna inşa edilmiş, en ilgi gören bölümü yarım daire formunda apsis bölümüdür. Zemini mozaiklerle süslenmiş olan Bazilikada yapılan kazı çalışmaları sonucunda neflerin ayrıldığı ve sütunların yerleştirildiği stylobat bölümü tespit edilmiş olup yan nefler daha dar tutulmuşken orta nefin geniş bırakıldığı görülmektedir. Yapı, M.S. 3. Yüzyıla tarihlendirilirken zeminde yer alan mozaikler M.S. 4. Yüzyıla tarihlendirilir.

Su Kemerleri

Anemurium kenti içerisinde biri nekropolün içerisinde diğeri ise batısından geçerek akropolde son bulan, kentin kamu yapılarının su ihtiyacını karşılayan iki adet su kemeri bulunmaktadır. Pişmiş topraktan yapılan borular vasıtasıyla, yapı yakınlarında yer alan depolara su aktarılmakta, söz konusu kemerlerin kentin ekonomik düzeyinin en yüksek seviyede olduğu M.S. 3. Yüzyılda inşa edildiği bilinmektedir.

Kiliseler

Kentin muhtelif yerlerine inşa edilen dört adet kilise bulunmaktadır. Bunlardan ilki; Nekropol alanı içerisinde bulunan ve doğu-batı yönlü bazilikal planda inşa edilen Nekropol Kilisesi, ikincisi; çalışmalar kapsamında altın küpe, altın plaka vb. değerli objeler ile karşılaşılın Hazine Kilisesi, üçüncüsü; üç nefli bir bazilika olan ve zemininde pişmiş toprak kare levhalar bulunan III 10 C Kilisesi, dördüncüsü; günümüze yalnızca temel kalıntıları ulaşın ve diğeri kiliselerden ayrı olarak atrium kısmı bulunan Kutsal Havariler (Apostoles) Kilisesidir.

3. ANTİK ÇAĞDA KANDİLLER

3.1 Kandil Tanımı ve Bölümleri

İnsanoğlu aydınlatma gereksinimini, ilk olarak gün ışığından faydalanma ve ateş yakma ile daha sonra da meşale, kandil ve mum vb. araç-gereç ile gidermiştir. Antik dönem öncesinde uygarlıkların meşale kullandığı bunu ise reçine ve katran ile yanıcı sıvıların içine bandırılmış saz ve asma dallardan yaptıkları bilinmektedir.¹⁶

Antik dönemin yapay aydınlatmasında en fazla kullanılan ve kazı çalışmalarında oldukça sık ele geçen malzeme kandildir. Grekçe olarak *Lykhnos* olarak adlandırılan kandilin latince karşılığı *Lychnus* veya *Lucerna*'dır.¹⁷ Kandiller, hemen her dönemde çağın ihtiyaçları ve sanatına göre değişik biçimlerde karşımıza çıkmaktadır.

Kandilin yanması için en gerekli temel unsur fitil ve yağ olarak bilinir. Işık ortaya çıkarken burun içinde yerleştirilen fitil gövde içerisinde yer alan yağı çekerek aydınlatmayı sağlardı. Fitilin ince veya kalın olması da kandilin uzun süre ve düzenli olarak yanmasında etkindir.

¹⁶ Çokay, 1998,2.

¹⁷ Çokay, 1996,12.

Erken Dönemlerde, hayvansal yağların yakıt olarak kullanıldığı bilinmekte¹⁸ daha sonraki dönemlerde bunun yerini fındık yağı, susam yağı, meyve yağı ve zeytinyağı almıştır. Evlerin çeşitli odalarında kokulu yağ kullanılmakla birlikte ateşin gücünü artırmak ve sarımtırak renk vermek için içerisine tuz katıldığı da bilinmektedir.

Kandilin bölümleri;

Erken dönem kandilleri sığ bir görünüme sahiptir, bu kandillerde yalnızca gövde ve gövde kenarında fitilin yerleştirilebileceği burun tarzı bir kenar bulunmaktadır. Daha sonraları, ekonomik faktörler, toplumların kültürel etkileşimleri ile gelişen teknoloji ile birlikte kandillerin yapım malzemeleri ve formlarında gelişim gözlenmektedir. Kandilin temel bölümlerini *gövde*, *diskus*, *burun*, *kulp*, *omuz* ve *kaide* olarak sıralayabiliriz.

Gövde

Kandilin içine yağ konulan bölümüdür. Kandile ana formu kazandıran ve latince *Infundibulum* yani yağ haznesi anlamına gelir.¹⁹ Kandilde ilk şekillendirilen bölümdür ve daha sonra bu bölüme kulp, kaide ve verilecek forma ve üretim atölyesine göre diğer bölümler eklenir. Gövdenin üst kısmı kapatılarak diskus bölümü elde edilmektedir. Zamanla gövdeye değişik formlar kazandırılmış olup en büyük değişiklik Hellenistik Dönem ile görülmektedir.

Diskus

Diskus deliği ile omuz arasında kalan bölümdür. Latince disk kelimesinden gelir ve özellikle Roma döneminde önemli bir unsur haline gelmiştir. Kandil diskuslarında bitki ve hayvan süslemeleri olabileceği gibi, tanrı-tanrıça kabartmaları, günlük hayat veya mitolojik sahneler de yer alabilmektedir. Bazı kandil diskuslarında doldurma deliği ile daha küçük boyutta yapılmış hava deliği de görülebilmektedir.

Burun

Kandillerde fitilin yerleştirildiği, öne doğru çıkıntı yapan bölümdür. Kandiller genelde tek burunlu olarak yapılırken, bazı tiplerde iki, üç veya daha fazla burna da rastlanabilmektedir. Burun bölümünü, Erken dönem kandillerinde elle şekillendirirken daha sonraları ekleme yoluyla birleştirmeyi tercih etmişlerdir. Hellenistik Dönem bitimine yakın burun iki yanında volüt görülmektedir.²⁰ Daha sonraları görünümüne uygun olarak

¹⁸ Bailey, 1963, 17.

¹⁹ Özkönü, 2006, 155.

²⁰ Şahin, 2008, 9.

adlandırılan burunların bazı formlarda emzik veya gaga şeklini aldığı da görülür.

Kulp

Burnun karşı ve paralel yönünde yapılmakta ve Latince *manubrium* veya *ansa* olarak anılmaktadır. Çok sayıda farklı forma sahip kulplar Erken Dönemlerde görülmemektedir. Klasik Dönemle birlikte ön plana çıkmakta, Hellenistik Dönemde iki yivle ayrılan dikey kulp olarak kullanılmıştır. Pergamon, Knidos ve Ephesos tipi kandiller kulplardaki karakteristik özellikleri ile bilinmektedir. Kulbun yerini süslemeli tutamakların da aldığı görülmektedir.

Omuz

Latince *margo* olarak tanımlanan omuz bölümü, Arkaik Dönemde görülmemektedir. Klasik Dönemde ise süslemesiz olarak yapılmış, Hellenistik Dönemde kalıpla yapılan kandillerde ise diskus ile doldurma deliği etrafını sarmalamıştır. Hellenistik Dönemde genel olarak yaprak, sarmaşık dal motifleri ile süslenmiştir.

Kaide

Kaide bölümü de diğer sayılan tüm bölümler gibi kandilin formuna göre değişiklik gösterebilmektedir. Yüksek, alçak, halka veya düz tabanlı, iç-dış bükey şekillerle form verildiği görülmektedir. Özellikle Arkaik Dönemde yuvarlak formda, Hellenistik Dönemde ise hem oval hem yuvarlak şeklinde yapılmıştır.

Kandillerde sayılan bu bölümlere ek olarak başparmak tutamağı adı verilen ve kandilin tutulmasında kullanılan bölüm ile kulakçık adı verilen gövdenin ortası veya her iki tarafında bulunan, genelde bitkisel bezemeler ile süslenen kulak şeklinde çıkıntılar da sayılabilmektedir.

3.2 Kandil Yapım Teknikleri

Kandiller genellikle pişmiş toprak veya metalden (bronz) yapılmışlardır. Bunlara ek olarak, cam, taş, balmumu vb. malzemeden üretilen kandillere de rastlayabilmekteyiz. Kilin kalite ve rengi üretim atölyelerine göre farklılık göstermekte, özellikle Batı Anadolu (Ephesos, Knidos vb.) kentlerinde koyu renkli kil kullanılmaktadır. Atinada açık devetüyü rengi görülürken, İtalya, Fransada üretilen kandillerde sarı renk kil kullanılmıştır. Bazı kandillerin içerisine katkı maddesi olarak da kireç tanecikleri ile mika taneciklerinin de çatlamayı önlemesi parlaklık kazandırması adına eklendiği görülmektedir.

Kandillere form verebilmek için üç şekillendirme tekniği kullanılmıştır. Bunlar elde şekillendirme, çarkta şekillendirme ve kalıpta şekillendirme olarak sayılabilir.

Elde Şekillendirme

Bilinen en erken dönem kandiller elde şekil almıştır. Elde yapılan kandiller yerine deniz kabukları, yayvan kâseler kullanılmış, bunlar estetik kaygı barındırmadan sadece işlevi için tercih edilmiştir. Bu formda yapılan kandillerin üst bölümü açık bırakılmış olup yalnızca fitilin yerleştirileceği burun bölümü yapılmıştır. Aydınlanma için pek fayda sağlandığı söylenmemekle birlikte en erken tipler M.Ö. 3000 civarında Mezopotamya’da ortaya çıkmıştır.²¹ Atina’da elde şekillendirme tekniği görülse de pek yaygın değildir. M.Ö. 7. ve 6. yy. arası hem elde hem çarkta şekillendirme kullanılmış, daha sonra yalnızca çark yapımı tercih edilmiştir.²²

Çarkta Şekillendirme

Çarkta üretilen ilk kandil tipleri tabağa benzer yayvan bir kabın yan kısımlardan içeri doğru hafifçe eğilmesi ve ağız kenarlarının bastırılması ile yapılmış olup en yaygın olarak M.Ö. 5.-3. Yüzyıllar arasında görülmüştür. Kaide altında çark üzerinden tel veya ince bir ip ile alındığını gösteren halkalar bulunmaktadır. Gövde çarktan ayrıldıktan sonra kulp ve burun kısımları eklenir, sonrasında ise omuza şekil verilirdi.

Kalıpta Şekillendirme

Kalıpta yapılan kandiller en çok M.Ö. 3. Yüzyıldan itibaren görülmeye başlanır, artık kandiller üzerinde sahneler de yer almaktadır ve değişimin en çok gözlemlendiği bölge Kuzey Afrika ve Kıbrıs’tır.²³ İki adet kalıp kullanılan bu şekillendirme yönteminde alt ve üst kısımlar bastırılarak yapıştırılır ve kuruması beklenirdi. Kalıplardan diskus olan üst kısım ve gövdeyi meydana getiren alt kısımdan oluşmaktaydı. Doldurma deliği veya hava deliği ihtiyaca göre daha sonradan açılmaktaydı. Hellenistik Dönemde kandiller üzerinde süslemenin görülmesi ön plana çıkmasını sağlamıştır.²⁴ Arkeolojik kazı çalışmalarına bakıldığında ise, buluntular hemen hemen her bölgede varlığını göstermektedir.

²¹ Kassab-Tezgör – Sezer, 1995, 27.

²² Howland, 1958, 5.

²³ Walters, 1914, 21.

²⁴ Bailey, 1996, 168.

3.3 Kandil Taşıyıcıları

Genellikle bir yere veya duvara asılarak kullanılan kandilleri taşıyan çeşitli araçlar da üretilmiştir. Buluntulardan yola çıkılarak bu araçları, candelabrum, laterna ve lyknoukhoi olarak sıralayabiliriz.

Candelabrum

Biri duvara asılarak diğeri üzerine kandil asılarak kullanılmak üzere iki çeşidi olduğu bilinmekte olup kandili muhafaza etme görevi vardır. Yunanistan çok fazla örneğine rastlanmamakta, bulunanların ise Etrüsk'ten geldiği düşünülmektedir. Roma Döneminde ise mermerden yapılmış örnekleri görülmekte, genelde tapınak ve festivallerde kullanıldığı bilinmektedir.

Laterna

Hellenistik Döneme kadar üçgen koni şekilli laternalar mevcutken Roma Döneminde silindir formlu laternaların kullanılmaya başlandığı görülür.²⁵

Genellikle caddelerde kullanılan laterna içerisine konulan kandilin rüzgâr veya yağmurdan etkilenmemesi için boynuz kullanılmış olup hem ısıya hem rutubete karşı dayanması istenmiştir.

Lyknoukhoi

En erken örneği, Arkaik Döneme ait olan ve British Museumda sergilenen pişmiş topraktan yağılmış ve meşale taşıyan bir kadın heykeli sayılabilir. Kandil veya mum taşıma amacıyla kullanılan, evlerin bahçesinde ya da kaideler üzerinde yer alan Lykhnouhoiler, varlıklı ailelerin evleri için de dekoratif bir unsur olarak kullanılmaktaydı.

3.4 Kandil Fırınlama ve Boyama Teknikleri

Pişmiş toprak kandillerin içeriğinde bulunan mika tanecikleri, taşcıklar vb. kandilin üretim atölyesini tespit etmemizde kolaylık sağlamaktadır. Bununla birlikte, sıcaklık faktörü, yanma koşulları ve kilin kalitesi de kandilin renk ve doku yapısında etkindir. Kandil şekil olarak tamamlandıktan sonra fırınlanmadan önce firnis uygulanmış, yağın gövde tarafından

²⁵ Çokay, 2000, 32.

emilmesi fırnisle engellenmiştir.²⁶

Kandilin sahip olduğu fırnise istenilen rengi verebilmek için bazı yöntemler uygulanmaktadır. Örneğin; kırmızı fırnis için dumansız bir fırın gereklidir. Siyah fırnis isteniyorsa fırın içerisinde duman verilmelidir.²⁷ Pembe veya daha açık devetüyü rengi için fırın içerisine karbonmonoksit girmeden kandil fırından alınmalıdır.

Kandiller fırınlanırken seramik fırınları kullanılsa da kandillere özel fırınların da yapıldığı görülmektedir. Kubbeye benzeyen ve tepesinde bir havalandırma deliği bulunan fırın içerisinde kandiller birbiri üzerine yerleştirilir, 24 saate yakın bir sürede pişirilirdi. Bazı durumlarda sıcaklık iyi ayarlanmadığından hatalı üretimler de olabilmektedir. Buna en iyi örnek olarak, Ephesos'ta fırınlama sırasında birbiri içine girmiş ve şekli bozuk olan kandilleri gösterebiliriz.²⁸

3.5 Kandillerin Kullanım Alanları

Kandiller, ilk kullanıldığı andan itibaren yaygın bir kullanıma sahip olmuş, özellikle Antik Dönemde caddeve sokakları aydınlatırken konut ve dükkânların dışına konulan kandillerden faydalanılmıştır. Evlerde niş içerisinde, masaların üzerinde veya duvara asılı olarak kullanılmıştır. İhtiyaç duyulan her alan kandiller vasıtasıyla aydınlatılmıştır.

Kandiller, kullanıldıkları bölgenin ekonomik durumu hakkında da ipuçları vermektedir, örneğin fakir halk çark veya kalıpta yapılan kandilleri kullanırken, varlıklı aileler işçiliği daha fazla olan metal kandilleri tercih etmekteydi.

Kullanım alanlarını genel olarak sıralamak istersek;

- Ev, dükkân, cadde ve sokakların aydınlatılmasında,
- Hamamların aydınlatılmasında,
- Yeni yıl hediyesi olarak iletilmesinde,
- Maden ocaklarının galeri ve tünellerinin aydınlatılmasında,
- Kutsal alan ve tapınaklarda adak eşyası olarak,
- Symposionlarda mekânın aydınlatılmasında,

²⁶ Broneer, 1930, 34.

²⁷ Bailey, 1972, 15.

²⁸ Wood, 1877, Pl. 79.

-Altar veya mezarlara ölen kişinin ölümünden sonraki hayatının aydınlatılmasında kullanılmıştır.

Kandiller, görüldüğü gibi günlük yaşamda birçok alanda kullanılmıştır. M.S. 7. Yüzyıldan itibaren ise mum yaygınlaşmaya başladığı için kandil kullanımında azalma görülmektedir.²⁹

4. 2018-2021 YILLARI ARASINDA ANEMURIUM KAZILARINDA BULUNAN KANDİLLER

Anemurium Kandilleri

Bu bölümde toplam 35 adet örnek ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmelerin sonucunda kandillerden 12 adedinin (Kat. No: 1-12) çark yapımı, 23 tanesinin (Kat. No: 13-35) de kalıp yapımı oldukları anlaşılmıştır. Çark yapımı kandillere ait sadece tek bir tip tespit edilmiş olup, kalıp yapımı kandiller grubunda ise 4 farklı tipe ait örnek tespit edilmiştir.

4.1 Çark Yapımı Kandiller

Bu bölümde ele alınan kandillerden en fazla örneğe sahip kandil grubudur. Bu gruba ait on iki adet örnek (Kat. No: 1-12) tespit edilmiş olup bunlar; Nekropol Kilisesi, Merkez (III 5) Hamamı, Küçük (III 15) Hamam ve Kayam Mezarı olup 2018 ve 2021 yılı kazılarında ele geçirilmişlerdir. Çark yapımı olan bu kandillerin form ve hamur özellikleri bakımından diğer kandillerden ayrıldığı görülmektedir. Bu formla ilgili bir başka önemli husus ise daha erken dönemlerde üretilen ve “*Tea-Pot (Demlik Form)*” olarak adlandırılan kandillerle benzer özellikler taşıyor olmasıdır.

Bu tipin form bakımından karakteristik özellikleri; yuvarlak gövdeli, doldurma deliğine kadar yuvarlatılmış omuzlu, geniş doldurma delikli, sonradan eklenen konik burunlu, minik tutamak şeklinde kulplu ve genelde düz dipli olmasıdır.

4.1.1 Anemurium Tip I (“*Tea-pot*” *Demlik Form*; Çiz.1-12/Kat. No: 1-12)

Bailey, Anemurium’un çark yapımı kandillerine yakın benzerlik gösteren kandilleri “*Tea-Pot (Demlik Form)*” tipinin geç örnekleri olarak kabul etmiş, M.S. 5. ve 7. yüzyıla

²⁹ Çokay, 2000, 26.

tarihlendirmiş ve üretim yeri olarak Anadolu'yu göstermiştir.³⁰

Bailey, söz konusu çalışmada daha önce Anemurium Antik Kenti kazılarında çalışmış olan Williams ile çark yapımı kandiller ve olası tarihlendirmeleri için değerlendirmelerde bulunduğunu, bu değerlendirmeden çok fazla yararlandığını vurgular. Bailey, Anemurium'un çark yapımı kandillerine yakın özellikte olan benzerlerini; çark yapımı, yuvarlak gövdeli, yükseltilmiş kenarlara sahip geniş doldurma delikli, içe doğru eğimli omuzlu, içbükey düz dipli, yuvarlak uçlu konik burunlu form özelliklerine sahip olduklarını belirtmiş, bunları M.S. 6. ve 7. yüzyıllara tarihlendirmiş ve üretim yeri olarak da Anemurium'u göstermiştir.³¹

Williams ve Taylor yaptıkları çalışmalarda ise; Anemurium'da yer alan ve Roma Dönemi'ne tarihlendirilen Halk Hamamı'nda 1968 yılında ele geçirilen 650 tanesi sağlam olmak üzere çok sayıda kandil parçası ve kandil kalıbından oluşan zengin bir buluntu grubundan da bahseder.³²

Bu zengin buluntu grubunun; M.S. 5. yüzyıldan 7. yüzyılın ortalarına ait çanak çömleğin de içerisinde bulunduğu karışık bir dolgudan geldiğini belirtir ve bunları üç farklı form tipine ayırırlar. Anemurium'un çark yapımı kandil örnekleri ile benzer tipte olanları da kaliteli kırmızımsı kahverengi killi, küresel gövdeli, astarsız, hafifçe yükseltilmiş düz dipli, gövdeye sonradan eklenen konik burunlu, yekpare minik kulplu, yükseltilmiş ağız kenarlı geniş doldurma deliği şeklinde karakterize edildiklerini belirtirler.

Hemen hemen her kazı sezonunda çok sayıda bu tip kandiller ele geçtiğinden ve benzer örnekleri Miletos'tan bilindiğinden ve de Konya Bölgesi'nden geldiği iddia edilenlerin ise İstanbul'da görüldüğünden bahsederler.³³ Ancak, net bir tarihlendirme önerisinde bulunmamışlardır.

Karşılaştırma için, Miletos ve Konya Bölgesi'nden geldiği belirtilen kandillerin de Anemurium kazılarında ele geçen çark yapımı kandillerin gövde formundaki genel bir benzerlik dışında, çok fazla bir benzerliğe sahip olmadıklarını görmekteyiz.³⁴ Menzel'in yayınında yer alan 562 nolu örneğin, M.S. 2. yüzyıl gibi daha erken bir tarihten olması da form, tip ve dönem açısından aralarındaki farkı açıkça ortaya koymaktadır.

Kandil tipolojisi içerisinde de fazla rastlayamadığımız bu form ile ilgili Anemurium

³⁰Bailey, 1988; 412, 418-419, Pl. 125, Q3339-3343

³¹ Bailey, 1988: 418-419, Pl. 125, Q3342

³² Williams ve Taylor, 1975: 77

³³ Williams ve Taylor, 1975: 84, Fig. 7, Fig. 8. Form 3: An 68-51 XXV 3

³⁴ Menzel, 1969: 85, 87, nos. 562, 572, Abb. 72.10 ve 85.6

Antik Kenti büyük önem arz etmektedir. Şimdiye kadar karşılaşılan örnekler ve konuya ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında, çoğunlukla verilen bilgiler, bu grubun büyük bir olasılıkla Anemurim’da üretildiğini gösterir. Fakat tarihlendirme konusunda aynı şekilde şanslı olmadığımızı söyleyebiliriz.

Belirtildiği üzere, Anemurium’da eski kazı ekiplerince daha önce yapılan kazı çalışmalarında zengin bir kandil buluntu grubu ele geçmiş ve bununla ilgili kapsamlı olmayan küçük bir yayın hazırlanmıştı, ancak ilgili yayında bu forma ait sadece bir örneğin genel olarak tanıtılmış olması, bu kandillerle var olan boşluğun doldurulması ve daha net bilgilerin ortaya konması için maalesef yeterli veri oluşturmamıştır.

Yeni kazı döneminde yürütülen çalışmalarda ele geçenler ise karışık dolgu içerisinden gelen ve bir kısmı burada tanıtılabilen örneklerden oluşmaktadır. Dolayısıyla bu kandil grubuna yönelik henüz dar ve net bir tarihlendirme için yeterli veriye ulaşmadığımız anlaşılmaktadır. Daha önceki kazı döneminde ele geçen örneklerde olduğu gibi burada değerlendirilen kandiller de genelde M.S. 5.-7. yüzyılın ilk yarısına ait buluntularla birlikte ele geçmiş olup 6. yüzyıla ait materyalin daha yoğun olduğunu söyleyebiliriz.³⁵

Ancak, bu kandiller için daha fazla ve net bilgilere ulaşana kadar biz de Tip I başlığı altında incelenen bu on iki örnek için M.S. 6. yüzyılı önermek yerine, şimdilik genel anlayışa uyarak M.S. 6. ve 7. yüzyıla tarihlendirebiliriz. Kazı ve araştırma çalışmaları devam ettikçe bu kandillerin üretim, tip ve tarihlendirme konusunun netlik kazanacağı düşünülmektedir.

4.2 Kalıp Yapımı Kandiller

Anemurium’un kalıp yapımı kandiller grubunda dört farklı tip tespit edilmiştir. Kalıp yapımı kandillerde; Tip II (*Atlante Tip VIII B*)’e ait 1 örnek, Tip III (*Vessberg Tip 19*)’e ait 19 örnek ve Tip IV (*Vessberg Tip 20*)’e ait 2 örnek, Tip V palmet kulplu kandillere ait ise 1 örnek bulunmaktadır. Kalıp yapımı kandillerde genel olarak figürlü, bitkisel ve geometrik bezemeler görülmektedir. Değerlendirilen bu kandillerden en erken tarihli olanı M.S. 4. yüzyıl sonuna ait olan Tip II (*Atlante Tip VIII B*) olup diğer kandiller M.S. 5. ve 7. yüzyıl aralığına ait örneklerden oluşmaktadır.

³⁵ Tekocak-Sahar, 2023, 9.

4.2.1. Anemurium Tip II (*Atlante Tip VIII B; Çiz.13/Kat. No: 13*)

Bu kandil formuna ait yalnızca tek bir örnek (*Kat. No: 13*) bulunmuş olup Anemurium Küçük (III 15) Hamamdaki 2020 yılı kazılarında ele geçmiştir. Kalıp yapımı olan bu kandil formu C. Pavolini tarafından *Atlante Tip VIII B* olarak tanımlanmıştır.³⁶ Bu formda yapılan kandiller, dışbükey omuzlarında kabartma yaprak motifi süslemeleriyle karakterize edilmektedir.

Diğer bir özelliği ise, diskus ile fitil deliğini birbirine bağlayan bir kanal düzenlemesini içermesidir. Bununla birlikte, diskus ve omuzda kabartma şeklinde çeşitli bezemeler yer almaktadır. Diskusta yer alan doldurma delikleri de kimi örneklerde dar kimi örneklerde daha geniş olarak düzenlenmişlerdir.

Anemurium'da bulunan bu örnek, form bakımından "*Atlante Tip VIII B*" ile çok yakın benzerlikler göstermektedir. Ayrıca, Anemurium örneğinin diskusunda bulunan süsleme olarak at üzerinde elinde mızrak tutmuş bir erkek figürü yanında köpeği ile tasvir edilmiştir. Bu erkek figürü de avlanan bir kişiyi veya atlı bir süvari temsil etmekte olabilir. Atlı avcı veya süvari/asker konuları kandiller üzerinde erken tarihlerde de olsa görülen bir konudur. Ancak, bilinen diğer örneklerdeki figürlerin, süvari kıyafetleriyle birlikte elinde kalkan ve kılıç/mızrak tutar şekilde betimlendikleri görülmektedir.³⁷

Bu tip kandiller, merkezi Tunus Bölgesi'nde, özellikle de Henchir es-Srira'da bulunan yerel bir atölyede meydana gelmiştir. Henchir es-Srira'da bu tip omuz süslemesine sahip çok sayıda kandil kalıbı bulunmuştur.³⁸ Bonifay'a göre ise, bu grup içerisinde kulbu delikli olanlar daha erken tarihli örneklerdir.³⁹ Nabeul'da ise bu tip kandiller, M.S. 4. yy. ikinci yarısı ya da sonuna tarihlenen kontekstler içerisinde bulunmuşlardır. Kulplarında delik olmayan daha geç örnekler ise M.S. 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen tabakalarda ele geçmiştir.⁴⁰

Verilen bu bilgilere doğrultusunda Anemurium'da ele geçen örneğin hem form tipi hem de süsleme özellikleri bakımından M.S. 4. yüzyılın sonlarına ait Afrika üretimi bir kandil

³⁶ Pavolini, 1981: 194, Pl. XCVI, 7.

³⁷ Bailey, 1988: 376, Q3043, Pl. 101, fig. 64; Oziol ve Pouilloux 1969: 24, no. 65; Oziol 1977, Pl. 22, no. 413.

³⁸ Peacock, vd. 1990: fig. 12e ve 12m.

³⁹ Bonifay, 2004: 358.

⁴⁰ Bussière ve Wohl, 2018: 350.

olduğu söylenebilir.

4.2.2. Anemurium Tip III (*Vessberg Tip 19 (Oziol 4. Seri), Çiz.14-32/Kat. No: 14-32*)

Bu kandil grubuna ait elimizde 19 örnek (Kat. No: 14-32) bulunmaktadır. Söz konusu bu örnekler Nekropol Kilisesi ve Merkez (III 5) Hamamı 2018 ve 2021 yılları arası yapılan kazı çalışmalarında bulunmuşlardır. Kalıp yapımı olan bu kandiller Vessberg tarafından “*Tip 19*” olarak tanımlanmıştır. Levant’ta üretilen ve çağdaşı olan kandillerle çok yakın benzerliğe sahip olan bu kandiller; genel olarak küçük yekpare konik kulplu, oval formlu ve keskin kenarlı gövdelidir. Gövde kulptan fitil deliğine doğru daralarak devam eder ve burun kısmı kulp bölgesine göre daha dar bir ovallik ile son bulur. Bu kandil tipinin en karakteristik özelliği ise diskus ile fitil deliğini birbirine bağlayan bir kanal düzenlemesine sahip olmasıdır.

Ayrıca, diskus ve omuzda kabartma şeklinde çeşitli bezemeler yer almaktadır. Diskusta bulunan doldurma delikleri kimi örnekte dar kimi örnekte daha geniş olarak düzenlenmiş olup geniş olanların ağız kenarlarında küçük bir çıkıntı söz konusudur. Vessberg, *Tip 19* olarak adlandırdığı bu kandil grubunun M.S. 4. ve 5. yüzyıllara ait olduğunu, ancak M.S. 5. ve 6. yüzyıllarda da kullanımda olduklarını belirtir.⁴¹ Oziol ise, yapmış olduğu tipolojik dağılımda bu grubu *Tip 19, 4. Seri* olarak değerlendirmektedir.⁴²

Bailey; *Vessberg Tip 19 (Oziol 4. Seri)* olarak tanıttığı örneklerin çoğunun Kıbrıs’tan geldiğini ve üretim yerinin de yine Kıbrıs olabileceğini, ancak Suriye, Filistin ve belki de Kilikya’nın da göz ardı edilmemesi gerektiğini vurgular.⁴³ Ayrıca dünyanın farklı yerlerinde bulunan ve M.S. 7. yüzyıla tarihlendirilen benzer örnekleri de gösterir.⁴⁴ Tanıtılan bu örneklerin hamur rengi ise devetüyü ve portakal kırmızısı renklidir. Hayes ise daha yuvarlak bir gövde formuna sahip olduğu için yakın benzeri olmayan bir örneği “*Çeşitli Bizans ve İslami Tipler*” başlığı altında ele alarak M.S. 6. ve 7. yüzyıllar arasında yaygın olan Bizans kandilinin Kıbrıs versiyonu olan *Vessberg Tip 19* grubundan olduğunu söyler.⁴⁵

Anemurium’da bu gruba giren ve sağlam olarak ele geçen (Kat. No: 14) diğerlerinden birtakım farklılıklar gösterir. Kat. No: 15’teki örneğin hamur rengi ve yapısı Bailey’in

⁴¹ Vessberg, 1953: 128.

⁴² Oziol, 1977: 253-255, Fig. 12.

⁴³ Bailey, 1982: 300.

⁴⁴ Bailey, 1982: 318, Pl. 71, Q2616, 2617, 2618 ve 2619.

⁴⁵ Hayes, 1980: 84, Pl. 41, no. 346.

tanıttığı örneklerden Q2619 nolu da olduğu gibi mikalı ve devetüyü renkli iken diğer ikisi (Kat. No: 15-16) ise portakal kırmızısı renkte olanlara yakınlık göstermektedir. Bunun yanı sıra daha yuvarlağa yakın oval gövdesi ve daha geniş yağ haznesi ile biçim yönünde de farklılık göstermektedir.

Bir başka farklılık ise diğer iki kandil üzerinde (Kat. No: 15-16) Hristiyanlık işaretlerinden olan haç ve christogram motifi olmasına karşın Kat. No: 14'te bu özellik görülmez. Kat. No: 15 ve 16'daki kandiller hamur rengi ve yapısı benzer olmasına karşın yağ haznesi, doldurma deliği boyutu, gövde formu bakımından birtakım farklılıklara sahip olduğu görülmektedir. Kat. No: 15'teki kandil daha oval gövdeli, daha dar yağ hazneli ve daha geniş bir yağ doldurma deliğine sahiptir. Bu gruba ait diğer örneklerinde de diskus ve omuzunda kabartma süslemeler bulunmakta olup ortak bezeme unsuru olarak kabartma nokta dizisi kullanılmıştır.

Yukarıda verilen bilgilere dayanarak, burada değerlendirilen örneklerin hem form tipi hem de hamur özelliklerine bakarak M.S. 6. ve 7. yüzyıla tarihlenen Kıbrıs üretimi “Vessberg *Tip 19 (Oziol 4. Seri)*” grubuna giren kandiller oldukları söylenebilir.⁴⁶

4.2.3 Anemurium Tip IV (Vessberg Tip 20; Çiz. 33-34/Kat. No: 33-34)

Anemurium kandillerinden bu tipe ait olan iki örnek (Kat. No: 33-34) bulunmakta olup bunlar da Anemurium Merkez (III 5) Hamamı'nda 2019 ve 2020 yıllarında yapılan kazılarda bulunmuştur. Vessberg tarafından Tip 20 olarak tanımlanan kalıp yapımı bu kandillerin ayırt edici ve en önemli özelliği basık disk formlu ve yassı yuvarlak hazneli bir gövdeye sahip olmalarıdır. Gövde üzerinde, tabanında ve diskusta çoğunlukla yarım ve tam daire yiv bantlar, çizgiler, nokta dizisi olmak üzere çeşitli baskı bezemeler bulunmaktadır. Hamur yapısı ise genelde az katkılı, ince elenmiş ve açık sarı renktedir.

Anemurium'da bulunan bu her iki örnek hem form ve bezeme hem de hamur yapısı bakımından Vessberg Tip 20 ile çok yakın benzerlikler göstermektedir. Bu kandil tipine ait en fazla örneğe Kıbrıs'ta rastlanılmıştır. Bu sebeple Kıbrıs üretimi olarak kabul edilir. Kıbrıs'ta ele geçen örnekler üzerine bir çalışma gerçekleştiren Vessberg bu kandilleri *Tip 20* olarak

⁴⁶ Tekocak-Sahar, 2023, 9.

değerlendirmiş ve M.S. 4. yy. ortaları ile M.S. 5. yy. ortaları arasına tarihlendirmiştir.⁴⁷

Bailey ise, bu tipe ait örnekleri Levanten kandil grubu altında ele almış⁴⁸ ve Filistin-Suriye yakınlarında ele geçen, British Museum'da sergilenen çok yakın benzer bir örneği de M.S. 5. yy. ile 6. yüzyıla tarihlendirmiştir.⁴⁹ Bu benzer örneklerin yanı sıra, Salamis'te bulunan bir Pouilloux ve Oziol tarafından M.S. 6. yy.a⁵⁰, Royal Ontario Museum'da sergilenen ve Kıbrıs'tan ulaştığı bilinen bir başka örnek de Hayes tarafından M.S. 6. yy.a⁵¹; Rodos'tan ele geçmiş ve bugün İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde sergilenen diğer bir örnek ise M.S. 5.-7 yy.a tarihlendirilmiştir.⁵²

Tüm bu veriler ışığında, Anemurium'da ele geçen bu örneklerin hem form tipi hem de hamur özellikleri bakımından Kıbrıs üretimi oldukları ve Bailey tarafından tanıtılan yakın benzerlerinden yola çıkarak M.S. 5. yüzyıl sonları ile M.S. 6. yüzyıla ait örnekler oldukları söylenebilir.

4.2.4 Anemurium Tip V (*Palmet Kandil Kulbu; Çiz. 35/Kat. No: 35*)

Anemurium kandillerinden, bu tipe ait olan 1 örnek (Kat. No: 35) bulunmakta olup Anemurium Aşağı Teras sivil yapılarda yürütülen 2020 yılı çalışmalarında bulunmuştur. Kandilin tam formu sağlam olarak ele geçmemiş olup yalnızca kulp kısmı bulunmaktadır. Bilindiği üzere, palmet kulplu kandiller, kulplarının büyük kısmının gövde dışına taşması sebebiyle kazı çalışmalarında sağlam ele geçmesi nadir rastlanılan bir durumdur.

Palmet kulplu kandiller, M.S. 1. yy.'da başladığı kabul edilir ve bu formun kulpları, genelde dikey halka kulpların üzerine monte edilmekteydi. Ancak, kulpların gövde ile birlikte tek parça halinde yapıp fırımlandığı kandiller de mevcuttur. Palmet kulplu kandillerin, bazı Anadolu kentlerinde üretildiği gibi (*Tarsus-Gözlükule, Ephesos, Pergamon, Kyzikos vb.*) Kuzey Afrika ve Suriye gibi merkezlerde de üretildiği görülmektedir.⁵³

Bu sebeple, ele geçen elimizdeki tekil örnekten yola çıkarak palmet kandil kulbunun Anemurium'un yerel üretimi olarak değil, hamur, form ve bezek bakımından farklı olarak değerlendirildiği ve Anemurium'a yakın olan üretim atölyeleri bulunduğundan ithal edilmiş olabileceği düşünülmektedir.

⁴⁷ Vessberg, 1953: 128, Pl. III, no. 25

⁴⁸ Bailey, 1982: 282-283.

⁴⁹ Bailey, 1982: 290, Pl. 61, Q2352.

⁵⁰ Oziol ve Pouilloux, 1969: 24, Pl. 11, no. 473; Oziol 1977: 279-280, Pl. 46-48, no. 842-878.

⁵¹ Hayes, 1980: 84, Pl. 41, no. 48.

⁵² Kassab ve Sezer, 1987: 35, Fig. 13.

⁵³ Kassab-T. Sezer, 1995, 156 Res. 441.

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Dağlık Kilikya Bölgesi'nin en önemli liman kentlerinden olan Anemurium'da, 2018 - 2021 yılları arasında sürdürülen arkeolojik kazı çalışmalarında bulunan pişmiş toprak kandillerinden öne çıkanları burada kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir. Söz konusu kandiller, kentin farklı noktalarında konumlandırılmış olan Merkez (III 5) Hamamı, Küçük (III 15) Hamam, Nekropol Kilisesi, Kaya Mezarı ve Aşağı Teras Sivil Yapılarında yürütülen kazılarda ortaya çıkarılmıştır. Ancak incelenen kandillerin büyük çoğunluğu ise Merkez (III 5) Hamamı'nda ele geçirilmiştir.

Çalışma kapsamında değerlendirilen kandillerin kalıp ve çark yapımı olmak üzere iki farklı teknikte üretildikleri saptanmıştır. Kalıp yapımı kandillere ait dört farklı tipe ait 23 örnek, çark yapımı olan tek bir tipe ait ise 12 örnek tespit edilmiştir. Kalıp yapımı kandiller; Tip II (*Atlante Tip VIII B*)'e ait 1 örnek, Tip III (*Vessberg Tip 19 (Oziol 4. Seri)*)'ye ait 19 örnek ve Tip IV (*Vessberg Tip 20*)'e ait 2 örnekten, çark yapımı kandiller ise Anemurium üretimi olduğu düşünülen Tip I'e ait 12 örnekten oluşmaktadır.

Tip II olarak tanımlanan kandil formu literatürde, "*Atlante Tip VIII B*" olarak ve Afrika üretimi olarak bilinmekte olup M.S. 4. yüzyılın sonuna tarihlendirilmektedir. Bu kandil, aynı zamanda Anemurium'da ele geçen figüratif süslemeli olan tek örnektir. Anemurium'da Kıbrıs'tan ithal edildiği saptanan iki farklı kandil tipine daha rastlanılmıştır. Bunlardan ilki Tip III başlığı altında ele aldığımız ve MS 6.-7. yüzyıla ait olan "*Vessberg Tip 19 (Oziol 4. Seri)*" kandil grubuna giren örneklerdir.

İkinci kandil grubu ise basık disk formu ve yassı yuvarlak hazneli gövde yapısıyla oldukça ilginç bir forma sahip olan "*Vessberg Tip 20*" grubuna ait örneklerdir. M.S. 5. yüzyıl sonları ile M.S. 6. yüzyıla tarihlendirilen örneklerin sahip olduğu form özelliği, üzerindeki süslemeler ve hamur yapısı bunların Kıbrıs üretimi oldukları konusunda şüpheye yer bırakmaz. Bu çalışmayı oldukça önemli kılan kandiller ise, Tip I başlığı altında ele alınan örneklerdir. Kandil tipolojisi içerisinde sıkça rastlanılmayan bu form tipi ile ilgili Anemurium Antik Kenti büyük bir önem arz etmektedir.

Çünkü yapılan araştırmalar, bu kandillerin Anemurium'a ait olduğunu, bir başka ifade ile bunların Anemurium'da üretildiklerini ortaya koymaktadır. Buna karşın, tarihlendirme konusunda yeteri veriye sahip olmadığımız da açıktır. Bu tipte ilgili bugüne kadar yapılan çalışmaların yetersiz olmasının yanı sıra buluntu kontekslerinin de geniş zaman aralığına yayılmış olması daha net bir tarihlendirme için biraz daha zamana ihtiyaç duyduğumuzu göstermektedir. Tüm bunlara karşın eldeki veriler doğrultusunda, Tip I olarak tanımladığımız küresel gövdeli, uzun konik burunlu, geniş doldurma delikli bu kandillerin M.S. 6. ve 7. yüzyılda üretildiği ve de kullanıldığı söylenebilir.

Sonuç olarak, yapılan bu araştırmalar kapsamında, Anemurium halkının her ne kadar aydınlanma ihtiyaçını karşılamak üzere kendi üretimini yaptıkları bilinse de dışarıdan ithal kandil getirmekten de geri durmamışlardır. Bunu yaparken de en yakın komşusu olan Kıbrıs'ı daha çok tercih ettiğini görmekteyiz. Bu durum, kentte ele geçen Kıbrıs kökenli diğer seramiklerde de aynı şekilde karşımıza çıkmaktadır.

KATALOG

Katalog No:	1
Kazı Envanter No:	ANR18.H III 15.YZY.CU.013
Çizim No:	1
Kazı Buluntu Yeri:	Küçük Hamam (III 15 Hamamı)
Ölçüleri:	Uz: 6.7 cm Gen: 6.4 cm Yük: 3.1 cm DsÇ : - cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Kırmızımsı (2.5 YR 5/8) renkli hamur sıkı dokulu, gözeneksiz yapıya sahip olup bünyesinde küçük boyutlu yoğun miktarda gümüş mika, kum, kuvars, taşçık ve kireç katkı bulunmaktadır. Astar : Tamamen aşınmış.
Tanımı:	Fitil deliği ve kısmen gövdesi korunan kandil parçası, oval formlu gövde yapısına sahiptir. Dışa uzantılı burun ucunda oval fitil deliği bulunmaktadır. Burun kısmında ise kullanımdan kaynaklı kısmi siyahlıklar bulunmaktadır. Çark yapımı olan kandil düz kaideye sahiptir.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Williams ve Taylor 1975: 84, Fig. 7, Fig. 8. Form 3: An 68-51 XXV 3, Bailey 1988: 418-419, Pl. 125, Q3342.

Katalog No:	2
Kazı Envanter No:	ANR18.NK.C.A.G.D.YZY.AM.001
Çizim No:	2
Kazı Buluntu Yeri:	Nekropol - Yüzey
Ölçüleri:	Uz: 6.96 cm Gen: 5.36 cm Yük: 3.0 cm DsÇ :- 2.3 cm KÇ: 2.67 cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Açık kırmızı (2.5 YR 6/8) renkli hamur, bünyesinde az miktarda küçük kireç taneciği ve gümüş mika bulunmaktadır. Sıkı, gözeneksiz yapıya sahip olup iyi fırınlanmıştır. Yüzey yer yer kalker ve toprak patenası kaplıdır. Astar : Astarsız.

Tanımı:	Çark yapımı olan kandil kırık halde bulunmuş olup birleştirilmiştir. Sadece gövdede iki farklı yerde eksik vardır. Üstten 'C' harfini andıran küresel gövdesi konveks profilli, hafifçe belirginleştirilmiş düz dipli, yekpare minik düğme kulplu, gövdeye sonradan eklenen konik burunlu, yükseltilmiş ağız kenarlı geniş doldurma delikli, hafifçe yükseltilmiş düz diplidir. Sonradan eklenen burun kandil gövde hizasını geçmez. Kandil burnu ve fitil deliği çevresinde yanmaya bağlı siyah is izleri bulunmaktadır.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Williams ve Taylor 1975: 84, Fig. 7, Fig. 8. Form 3: An 68-51 XXV 3; Bailey 1988: 418-419, Pl. 125, Q3342.

Katalog No:	3
Kazı Envanter No:	ANR18.NK.C.A.G.D.YZY.AN.002
Çizim No:	3
Kazı Buluntu Yeri:	Nekropol Kilisesi
Ölçüleri:	Uz: 7.4 cm Gen: 5.2 cm Yük: 2.8 cm DsÇ : 2.2 cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Kırmızımsı (2.5 YR 5/8) renkli hamur sıkı dokulu, gözenekli yapıya sahip olup bünyesinde küçük boyutlu yoğun miktarda gümüş mika, kum bulunmaktadır. Astar : Astarsız.
Tanımı:	Diskus bölümünün kısmen korunduğu kandil oval formlu gövde yapısına sahiptir. Omuz gövde geçişi keskin profillidir. Dışa uzantılı burun ucunda yuvarlak fitil deliği vardır. Yapım tekniği çark olan kandil düz kaidelidir. Yüzeyde ise fırınlanmadan kaynaklı renk farklılıkları bulunmaktadır.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Williams ve Taylor 1975: 84, Fig. 7, Fig. 8. Form 3: An 68-51 XXV 3, Bailey 1988: 418-419, Pl. 125, Q3342.

Katalog No:	4
Kazı Envanter No:	ANR19.17NKR.001.A.CR.22
Çizim No:	4

Kazı Buluntu Yeri:	Nekropol
Ölçüleri:	Uz: 5.3 cm Gen: -cm Yük: 1.6 cm DsÇ : -cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Açık kırmızımsı (2.5 YR 6/8) renkli hamur sıkı dokulu, az gözenekli yapıya sahip olup bünyesinde küçük boyutlu yoğun miktarda kireç ve gümüş mika bulunmaktadır. Astar : İnce mat astara (2.5 YR 5/6 Red) sahip olup astarda yoğun aşınma görülmektedir.
Tanımı:	Diskus bölümü korunamayan kandil oval formu gövde yapısına sahiptir. Omuz gövde geçişi yumuşak profilli olup düz kaideye sahiptir
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Williams ve Taylor 1975: 84, Fig. 7, Fig. 8. Form 3: An 68-51 XXV 3, Bailey 1988: 418-419, Pl. 125, Q3342.

Katalog No:	5
Kazı Envanter No:	ANR19.III5H.10M.EM.036
Çizim No:	5
Kazı Buluntu Yeri:	Merkez (III 5) Hamamı – 10. Mekan
Ölçüleri:	Uz: 7.44 cm Gen: 4.85 cm Yük: 3.12 cm DsÇ : 2.3 cm K.Ç.: 2.97 cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Açık kırmızımsı (2.5 YR 6/6) renkli hamur sıkı dokulu, az gözenekli yapıya sahip olup bünyesinde az miktarda kireç taneciği, kum, taşçık ve gümüş mika bulunmaktadır. Sıkı, az gözenekli ve orta derecede fırınlanmıştır. Astar : Astarsız
Tanımı:	Çark Yapımı. Sağlam. Üstten ‘C’ harfini andıran küresel gövdesi konveks profilli, hafif içbükey düz dipli, dikey şerit kuplu, gövdeye sonradan eklenen konik burunlu, oval fitil delikli, yükseltilmiş ağız kenarlı geniş doldurma delikli, hafifçe yükseltilmiş içbükey düz diplidir. Sonradan eklenen burun kandil gövde hizasını geçmez. Fitil deliği çevresinde yanmaya bağlı is izleri. Burun ve oval fitil deliği çevresinde yanmaya bağlı siyah is izleri.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Williams ve Taylor 1975: 84, Fig. 7, Fig. 8. Form 3: An 68-51 XXV 3, Bailey 1988: 418-419, Pl. 125, Q3342.

Katalog No:	6
Kazı Envanter No:	ANR19.III5H.B.EB.003
Çizim No:	6
Kazı Buluntu Yeri:	Merkez (III 5) Hamamı – B Alanı
Ölçüleri:	Uz: 7.11 cm Gen: 5.03 cm Yük: 2.6 cm DsÇ : 2.3 cm K.Ç.: 2.5 cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Açık kırmızımsı (2.5 YR 6/6) renkli hamur sıkı dokulu, az gözenekli yapıya sahip olup bünyesinde az miktarda kireç taneciği, kum, taşçık ve gümüş mika bulunmaktadır. Sıkı, az gözenekli ve orta derecede fırınlanmıştır. Astar : Astarsız
Tanımı:	Çark Yapımı. Sağlam. Üstten ‘C’ harfini andıran küresel gövdesi konveks profilli, hafifçe belirginleştirilmiş düz dipli, dikey şerit kuplu, gövdeye sonradan eklenen konik burunlu, yükseltilmiş ağız kenarlı geniş doldurma delikli, hafifçe yükseltilmiş içbükey düz diplidir. Sonradan eklenen burun kandil gövde hizasını geçmez. Fitol deliği çevresinde yanmaya bağlı is izleri. Kandil burnu ve oval fitil deliği çevresinde is yanmaya bağlı siyah is izleri.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Williams ve Taylor 1975: 84, Fig. 7, Fig. 8. Form 3: An 68-51 XXV 3, Bailey 1988: 418-419, Pl. 125, Q3342.

Katalog No:	7
Kazı Envanter No:	ANR19.NK.B.CT.8
Çizim No:	7
Kazı Buluntu Yeri:	Nekropol Kilisesi
Ölçüleri:	Uz: 5.3 cm Gen: -cm Yük: 1.9 cm DsÇ : -cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Kırmızımsı (2.5 YR 5/8) renkli hamur sıkı dokulu, gözeneksiz yapıya sahip olup bünyesinde küçük boyutlu yoğun miktarda gümüş mika, kum, kuvars, taşçık ve kireç katkı bulunmaktadır. Astar : Tamamen aşınmış.
Tanımı:	Diskus bölümü korunamayan kandil oval formulu gövde yapısına sahiptir. Omuz gövde geçişi yumuşak profillidir. Düz kaidelidir.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.

Karşılaştırma:	Williams ve Taylor 1975: 84, Fig. 7, Fig. 8. Form 3: An 68-51 XXV 3, Bailey 1988: 418-419, Pl. 125, Q3342.
Katalog No:	8
Kazı Envanter No:	ANR19.NK.B.CU.001
Çizim No:	8
Kazı Buluntu Yeri:	Nekropol Kilisesi
Ölçüleri:	Uz: 7.2 cm Gen: 5.3 cm Yük: 3.2 cm DsÇ: - cm
Hamur ve Astar:	Hamur : 2.3 Y 6/1 gray renkli hamur sıkı dokulu, az gözenekli yapıya sahip olup bünyesinde az miktarda kum ve kireç katkı bulunmaktadır. Yumuşak, sabunumsu bir dokuya sahiptir. Astar : Aşınmış. Yüzeyde kullanımdan kaynaklı kısmi siyahlık yer almaktadır.
Tanımı:	Diskus bölümünün korunamadığı kandil oval formlu gövde yapısına sahiptir. Omuz gövde geçişi yumuşak profillidir. Dışa uzantılı burun ucunda yuvarlak fitil deliği vardır. Yapım tekniği çark olan kandil düz ve yüksek kaidelidir.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Williams ve Taylor 1975: 84, Fig. 7, Fig. 8. Form 3: An 68-51 XXV 3, Bailey 1988: 418-419, Pl. 125, Q3342.

Katalog No:	9
Kazı Envanter No:	ANR19.NK.B.CZ.001
Çizim No:	9
Kazı Buluntu Yeri:	Nekropol Kilisesi
Ölçüleri:	Uz: 6.3 cm Gen: 5 cmcm Yük: 3.1 cm DsÇ: 2.1cm
Hamur ve Astar:	Hamur : 2.5 Y 6/1 gray renkli hamur sıkı dokulu, az gözenekli yapıya sahip olup bünyesinde az miktarda kum ve kireç katkı bulunmaktadır. Yumuşak, sabunumsu bir dokuya sahiptir. Astar : Aşınmış

Tanımı:	Diskus bölümünün kısmen korunduğu kandil oval formlu gövde yapısına sahiptir. Omuz gövde geçişi yumuşak profillidir. Etrafını yüksek kabartma bir halkanın çevrelediği diskusu hafif içbükeydir. Dışa uzantılı burun ucunda yuvarlak fitil deliği vardır. Küçük yumru biçimli omuzdan diskusa eğimli tutamaktır. Yapım tekniği çark olan kandil düz kaidelidir.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Williams ve Taylor 1975: 84, Fig. 7, Fig. 8. Form 3: An 68-51 XXV 3, Bailey 1988: 418-419, Pl. 125, Q3342.

Katalog No:	10
Kazı Envanter No:	ANR20.NKR.KM1.CE.2
Çizim No:	10
Kazı Buluntu Yeri:	Nekropol
Ölçüleri:	Uz: 6.6 cm Gen: cm Yük: 3.1 cm DsÇ : - cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Açık kırmızımsı (2.5 YR 6/8) renkli hamur sıkı dokulu, gözeneksiz yapıya sahip olup bünyesinde az miktarda kum ve kireç katkı bulunmaktadır. Astar : Astarsız
Tanımı:	Burun kısmı ve kaidesi korunmuş olan kandil oval formludur. Omuz gövde geçişi yumuşak profillidir. Dışa uzantılı burun ucunda yuvarlak fitil deliği vardır. Yapım tekniği çark olan kandil düz kaidelidir.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Williams ve Taylor 1975: 84, Fig. 7, Fig. 8. Form 3: An 68-51 XXV 3, Bailey 1988: 418-419, Pl. 125, Q3342.

Katalog No:	11
Kazı Envanter No:	ANR21.KM2.YZY.CO.4
Çizim No:	11
Kazı Buluntu Yeri:	Kaya Mezarı
Ölçüleri:	Uz: 6.2 cm Gen: 4.9 cm Yük: 3.9 cm DsÇ : cm

Hamur ve Astar:	Hamur : Açık kırmızımsı (2.5 YR 6/8) renkli hamur sıkı dokulu, gözeneksiz yapıya sahip olup bünyesinde az miktarda kum ve kireç katkı bulunmaktadır. Astar : Astarsız.
Tanımı:	Diskus bölümünün korunamadağı kandil oval formlu gövde yapısına sahiptir. Omuz gövde geçişi yumuşak profillidir. Dışa uzantılı burun fitil deliği korunamamıştır. Omuzdan dar içe kıvrılarak şekillendirilmiş tutamaktır. Yapım tekniği çark olan kandil düz kaidelidir.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Williams ve Taylor 1975: 84, Fig. 7, Fig. 8. Form 3: An 68-51 XXV 3, Bailey 1988: 418-419, Pl. 125, Q3342.

Katalog No:	12
Kazı Envanter No:	ANR21.NKR.BI16.B.BP.1
Çizim No:	12
Kazı Buluntu Yeri:	Nekropol
Ölçüleri:	Uz: 6.3cm Gen: 5.1 cm Yük: 3.1 cm DsÇ : cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Açık kırmızımsı (10 R 7/6) renkli hamur sıkı dokulu, gözeneksiz yapıya sahip olup bünyesinde az miktarda kum, gümüş mika ve kireç katkı bulunmaktadır. Astar : Tamamen aşınmış.
Tanımı:	Diskus bölümünün korunamadağı kandill oval formlu gövde yapısına sahiptir. Dışa uzantılı burun fitil deliği korunamamıştır. Yapım tekniği çark olan kandil düz kaidelidir.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Williams ve Taylor 1975: 84, Fig. 7, Fig. 8. Form 3: An 68-51 XXV 3, Bailey 1988: 418-419, Pl. 125, Q3342.

Katalog No:	13
Kazı Envanter No:	KD17.PT.09
Çizim No:	13
Kazı Buluntu Yeri:	Küçük (III 15) Hamam

Ölçüleri:	Uz: 10.1 cm Gen: : 7.2 cm Yük: 3.0 cm DsÇ : 5.2 cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Kahverengimsi sarı (5 YR 7/6) renkli hamur sıkı dokulu, gözeneksiz yapıya sahip olup bünyesinde az miktarda kum, gümüş mika ve kireç katkı bulunmaktadır. İyi fırınlanmıştır. Astar : Kahverengimsi sarı (10 YR 6/6) renkli astar; ince, mat ve aşınmıştır.
Tanımı:	Kalıp yapımı. Burnun uç kısmındaki eksiklik dışında sağlamdır. Üstten bakıldığında oval olan gövdesi, çift konik profilli olup hafif basıktır. Omuzdaki kulbu delikli olup dikeydir. Kulbun ortasında, önden arkaya doğru uzanan üç sıra yiv vardır. Dış bükey omuzda kabartma stilize bitkisel süsleme vardır. Geniş iç bükey diskus buruna bir kanalla bağlanmakta olup yüksek kabartma birbirine bitişik çift sıra bant çevrelenmiştir. Diskusta kabartma şeklinde sağa doğru dörtlüle koşar vaziyette bir at/katır veya eşek üzerinde elinde mızrak tutan bir erkek figürü, hemen yanında yine sağa doğru koşar şekilde köpek figürü hemen önlerinde de stilize bir ağaç motifi betimlenmiştir. Diskusta yer alan küçük yuvarlak deliklerden köpeğin hemen altındaki büyükçe olanı yağ doldurma deliği, kafasının önündeki küçük olanı ise havalandırma deliği olmalıdır. Düz diplidir.
Tarihlendirme:	MS 4. yüzyılın sonları
Karşılaştırma:	Pavolini 1960: Pl. XCVI, 7-8; Bussière ve Wohl 2018: 350, Fig. 490. Bonifay 2004: Fig. 201, Tip 43 (Tip Atlante VIII B), 1.

Katalog No:	14
Kazı Envanter No:	ANR19.III5H.C.EM.007
Çizim No:	14
Kazı Buluntu Yeri:	Merkez (III 5) Hamamı – C Alanı
Ölçüleri:	Uz: 8.8 cm Gen: 7.3 cm Yük: 3.15 cm DsÇ : 3,8 cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Kahverengimsi sarı (10 YR 6/8) renkli hamur sıkı dokulu, gözeneksiz yapıya sahip olup bünyesinde kireç taneciği, kum, taşcık ve mika bulunmaktadır. Orta gözenekli ve iyi fırınlanmıştır. Yüzeyde yer yer siyah yanık izleri görülmektedir. Astar : Astarsız.

Tanımı:	Kalıp yapımı. Sağlam. Küçük yekpare konik kuplu, yuvarlatılmış oval formlu ve keskin kenarlı gövdeli, geniş yağ hazneli, düz diplidir. Hafif içbükey diskus ile fitil deliğini birbirine bağlayan bir kanal yer alır. Diskus ve fitil deliği çift sıra bir çıkıntı bant ile çevrelenmiştir. Böylece diskus ile fitil deliği bir kanal ile birbirine bağlanmıştır. Diskus merkezde küçük yuvarlak bir doldurma deliği bulunur. Diskusta, doldurma deliğinden etrafa ışın demeti şeklinde yayılan birbirine paralel kabartma çizgiler ve fitil deliğine yakın kısımda kabartma bir nokta yer alır. Eğimli geniş omuzda ise kabartma nokta dizisinden oluşan bir bezeme kuşağı görülür. Burunda yanmaya bağlı yanmaya bağlı siyah is izi vardır.
Tarihlendirme:	MS 6.–7. yüzyıl
Karşılaştırma:	Vessberg 1953: Pl. III, no. 22-23; Bailey 1982: 290, Pl. 71, Q2616 ve 2617; Hayes 1980: Pl. 41, no. 346; Oziol 1977: Pl. 43, no. 771-790.

Katalog No:	15
Kazı Envanter No:	ANR21.MH.11.C4.CA.002
Çizim No:	15
Kazı Buluntu Yeri:	Merkez (III 5) Hamamı – 11C4 Mekanı
Ölçüleri:	Uz: 9.5 cm Gen: 7.1 cm Yük: 2,5 cm DsÇ : 4,7 cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Açık kiremit kırmızı (5 YR 6/8) renkli hamura sahip olup bünyesinde yoğun kireç tanecığı, kum ve az miktarda taşçık görülmektedir. Sıkı dokulu, gözeneksiz ve iyi fırınlanmıştır. Astar : Astarsız.
Tanımı:	Kalıp yapımı. Sağlam. Küçük yekpare konik kulplu, oval formlu ve keskin kenarlı gövdeli, dar yağ hazneli, hafif içbükey diplidir. Burun hafifçe yuvarlatılmıştır. Diskus ve fitil deliği bir çıkıntı bant ile çevrelenmiştir. Böylece diskus ile fitil deliği bir kanal ile birbirine bağlanmıştır. Diskus merkezde yükseltilmiş ağız kenarlı geniş yuvarlak bir doldurma deliği. Diskusta doldurma deliğinin etrafından kabartma nokta ve ışın demeti, doldurma diskus ve burun arasında ise kabartma küçük bir haç motifi yer alır. Eğimli omuzda ise yine kabartma olarak zikzak süsü ve burun kısmının olduğu bölümde karşılıklı birer adet kabartma nokta bezeme görülür. Fitil deliğinin çevresinde yanmaya bağlı is izi vardır.
Tarihlendirme:	MS 6.–7. yüzyıl

Karşılaştırma:	Vessberg 1953: Pl. III, no. 22-23; Bailey 1982: 290, Pl. 71, Q2617 ve 2618; Hayes 1980: Pl. 41, no. 346; Oziol 1977: Pl. 43, no. 771-790.
-----------------------	---

Katalog No:	16
Kazı Envanter No:	ANR21.MH.11.C4.CA.003
Çizim No:	16
Kazı Buluntu Yeri:	Merkez (III 5) Hamamı – 11C4 Mekanı
Ölçüleri:	Uz: 9.2 cm Gen: 6.8 cm Yük: 3.0 cm DsÇ : 3,4 cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Açık kiremit kırmızı (5 YR 6/8) renkli hamura sahip olup bünyesinde kireç taneciği ve taşçık yer almaktadır. Sıkı dokulu, gözeneksiz ve iyi fırınlanmıştır. Astar : Astarsız. Açık kırmızı (10 R 5/8) renkli ince, mat astar büyük oranda dökülmüştür.
Tanımı:	Kalıp yapımı. Sağlam. Küçük yekpare konik kulplu, oval formu ve keskin kenarlı gövdeli, geniş yağ hazneli, düz diplidir. Burun kısmı hafifçe sivriltilmiştir. Diskus ve fitil deliği bir çıkıntı bantla çevrelenmiştir. Böylece diskus ile fitil deliği bir kanal ile birbirine bağlanmıştır. Diskus merkezde küçük yuvarlak bir doldurma deliği. Diskusta doldurma deliğinin etrafında kabartma çarkıfelek süsü. Diskus ile burun arasında ise kabartma christogram motifi yer alır. Eğimli omuzda ise kabartma şeklinde aralarına nokta bezememeler yerleştirilmiş dalga süsü bulunmaktadır. Fitil deliğinin çevresinde yanmaya bağlı is izi vardır.
Tarihlendirme:	MS 6.–7. Yüzyıl
Karşılaştırma:	Vessberg 1953: Pl. III, no. 22-23; Bailey 1982: 290, Pl. 71, Q2617 ve 2618; Hayes 1980: Pl. 41, no. 346. Oziol 1977: Pl. 43, no. 771-790.

Katalog No:	17
Kazı Envanter No:	ANR18.NK.C.YZY.AU.66 B
Çizim No:	17
Kazı Buluntu Yeri:	Nekropol Kilisesi
Ölçüleri:	Uz: - cm Gen: 2.5 cm Yük: 2.9 cm DsÇ : - cm

Hamur ve Astar:	Hamur : Kırmızımsı kahverengi (2.5 YR 4/3) renkli hamura sahip olup bünyesinde küçük boyutlu ve yoğun miktarda gümüş mika yer almaktadır. Sıkı dokulu, az gözenekli yapıya sahiptir. Astar : İnce mat astara (5 YR 4/1) sahip olup astarda yoğun aşınmalar ve yüzeyde yoğun toprak patinesi görülmektedir.
Tanımı:	Sadece kulp kısmı ele geçmiştir. Kandilin diskus hizasından gövdenin alt kısmına kadar devam eden kulp halka biçime sahiptir.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Vessberg 1953: Pl. III, no. 22-23; Bailey 1982: 290, Pl. 71, Q2617 ve 2618; Hayes 1980: Pl. 41, no. 346; Oziol 1977: Pl. 43, no. 771-790.

Katalog No:	18
Kazı Envanter No:	ANR19.III5H.10M.4
Çizim No:	18
Kazı Buluntu Yeri:	Merkez (III 5) Hamamı
Ölçüleri:	Uz: 4.4 cm Gen: -cm Yük: 2.3 cm DsÇ : -cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6) renkli hamur sıkı dokulu, az gözenekli bir yapıya sahip olup bünyesinde az miktarda küçük tanecikli kireç ve kum bulunmaktadır. Astar : Tamamen aşınmış.
Tanımı:	Burun ve fitil deliğinin bir bölümü korunmuş olan kandilin fitil deliği yuvarlak forma sahiptir.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Vessberg 1953: Pl. III, no. 22-23; Bailey 1982: 290, Pl. 71, Q2617 ve 2618; Hayes 1980: Pl. 41, no. 346; Oziol 1977: Pl. 43, no. 771-790.

Katalog No:	19
Kazı Envanter No:	ANR19.III5H.10M.EI.13
Çizim No:	19
Kazı Buluntu Yeri:	Merkez (III 5) Hamamı
Ölçüleri:	Uz: 7.8 cm Gen: 3.4cm Yük: 2 cm DsÇ : cm

Hamur ve Astar:	Hamur : Koyu kahverengi (7.5 YR 4/4) renkli hamur sıkı dokulu, az gözenekli bir yapıya sahip olup bünyesinde az miktarda küçük tanecikli kireç ve kum bulunmaktadır. Astar : Tamamen aşınmış.
Tanımı:	Diskus bölümünün kısmen korunduğu kandil armudi formlu yapıya sahiptir. Diskus - burun bir kanal ile birbirine bağlanmıştır. Etrafını yüksek kabartma bir halkanın çevrelediği diskusu hafif içbükeydir. Küçük yumru biçimli omuzdan tutamaktır. Omuz kısmında kabartma dalga motifi bulunmaktadır.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Vessberg 1953: Pl. III, no. 22-23; Bailey 1982: 290, Pl. 71, Q2617 ve 2618; Hayes 1980: Pl. 41, no. 346; Oziol 1977: Pl. 43, no. 771-790.

Katalog No:	20
Kazı Envanter No:	ANR19.III5H.C.EO.20
Çizim No:	20
Kazı Buluntu Yeri:	Merkez (III 5) Hamamı
Ölçüleri:	Uz: 2.9 cm Gen: 1.4 cm Yük: 1.8 cm DsÇ : cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Kahverengi (7 10 YR 8/3) renkli hamur sıkı dokulu, az gözenekli bir yapıya sahip olup bünyesinde küçük boyutlu ve az miktarda kireç ve kum bulunmaktadır. Astar : Tamamen aşınmış.
Tanımı:	Diskus bölümünün kısmen korunduğu kandil oval formlu yapıya sahiptir. Etrafını üç adet kabartma bir halkanın çevrelediği diskusu hafif içbükeydir. Eğimli omuzdan tutamaktır. Omuz ve diskus bölümlerinde bir düzen gösteren kabartma nokta bezemesi görülmektedir.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Vessberg 1953: Pl. III, no. 22-23; Bailey 1982: 290, Pl. 71, Q2617 ve 2618; Hayes 1980: Pl. 41, no. 346; Oziol 1977: Pl. 43, no. 771-790.

Katalog No:	21
Kazı Envanter No:	ANR20.III5H.11.DH.10

Çizim No:	21
Kazı Buluntu Yeri:	Merkez (III 5) Hamamı
Ölçüleri:	Uz: 3.3 cm Gen: 2.7 cm Yük: 3.6 cm DsÇ : cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Kahverengi (10 YR 7/4) renkli hamur sıkı dokulu, az gözenekli bir yapıya sahip olup bünyesinde küçük boyutlu ve az miktarda kireç ve kum bulunmaktadır. Astar : Tamamen aşınmış.
Tanımı:	Eğimli omuzdan yivli tutamaklı kandil diskus kısmında herhangi bir düzen göstermeyen kabartma nokta bezemesi görülmektedir.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Vessberg 1953: Pl. III, no. 22-23; Bailey 1982: 290, Pl. 71, Q2617 ve 2618; Hayes 1980: Pl. 41, no. 346; Oziol 1977: Pl. 43, no. 771-790.

Katalog No:	22
Kazı Envanter No:	ANR20.III5H.11.DH.11
Çizim No:	22
Kazı Buluntu Yeri:	Merkez (III 5) Hamamı
Ölçüleri:	Uz: 3.8 cm Gen: 4.2 cm Yük: 3.3 cm DsÇ : -cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Kırmızımsı (2.5 YR 5/8) renkli hamur sıkı dokulu, az gözenekli bir yapıya sahip olup bünyesinde küçük boyutlu ve az miktarda gümüş mika, kireç ve kum bulunmaktadır. Astar : Tamamen aşınmış.
Tanımı:	Diskus çevresinde seyrek aralıklı ışınlar. Omuzda Enine tarama çizgiler bulunmaktadır. Küçük yumru biçimli omuzdan tutamaklıdır.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Vessberg 1953: Pl. III, no. 22-23; Bailey 1982: 290, Pl. 71, Q2617 ve 2618; Hayes 1980: Pl. 41, no. 346; Oziol 1977: Pl. 43, no. 771-790.

Katalog No:	23
Kazı Envanter No:	ANR20.III5H.11C.DL.8
Çizim No:	23

Kazı Buluntu Yeri:	Merkez (III 5) Hamamı
Ölçüleri:	Uz: 3 cm Gen: 3.7 cm Yük: 2.3 cm DsÇ : cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Kırmızımsı (5 YR 6/8) renkli hamur sıkı dokulu, gözeneksiz bir yapıya sahip olup bünyesinde küçük boyutlu ve az miktarda gümüş mika ve kum bulunmaktadır. Astar : Tamamen aşınmış.
Tanımı:	Diskus çevresinde seyrek aralıklı ışın ve omuzda Enine tarama çizgiler bulunmaktadır. Küçük yumru biçimli omuzdan tutamaktır. diskus bölümünde kabartma nokta bezemesi görülmektedir
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Vessberg 1953: Pl. III, no. 22-23; Bailey 1982: 290, Pl. 71, Q2617 ve 2618; Hayes 1980: Pl. 41, no. 346; Oziol 1977: Pl. 43, no. 771-790.

Katalog No:	24
Kazı Envanter No:	ANR20.III5H.15.DG.14
Çizim No:	24
Kazı Buluntu Yeri:	Merkez (III 5) Hamamı
Ölçüleri:	Uz: 4 cm Gen: 1.8 cm Yük: 0.8 cm DsÇ : cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Pembemsi (7.5 YR 7/4) renkli hamur sıkı dokulu, gözeneksiz bir yapıya sahip olup bünyesinde küçük boyutlu ve az miktarda kireç bulunmaktadır. Astar : Astarsız
Tanımı:	Diskus bölümü ve omuz kısmının çok azı korunmuş olan kandil armudi formudur. Omuz kısmında kabartma nokta bezemesi görülmektedir. Hafif iç bükey olan diskus içerisinde belirsiz kazıma bezeme ve belirli bir düzen göstermeyen kabartma nokta bezemesi görülmektedir.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Vessberg 1953: Pl. III, no. 22-23; Bailey 1982: 290, Pl. 71, Q2617 ve 2618; Hayes 1980: Pl. 41, no. 346; Oziol 1977: Pl. 43, no. 771-790.

Katalog No:	25
Kazı Envanter No:	ANR20.III5H.15.DG.15
Çizim No:	25

Buluntu Kotu:	Merkez (III 5) Hamamı
Ölçüleri:	Uz: 3 cm Gen: 4.3 cm Yük: 1.9 cm DsÇ : cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Kırmızımsı (10 R 5/8) renkli hamur sıkı dokulu, gözeneksiz bir yapıya sahip olup bünyesinde küçük boyutlu ve az miktarda kireç ve kum bulunmaktadır. Astar : Tamamen aşınmış.
Tanımı:	Diskus çevresinde seyrek aralıklı kabartma nokta bezemesi görülmektedir. Omuzda Enine ve dikey tarama kabartma çizgiler bulunmaktadır. Küçük yumru biçimli omuzdan tutamaktır.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Vessberg 1953: Pl. III, no. 22-23; Bailey 1982: 290, Pl. 71, Q2617 ve 2618; Hayes 1980: Pl. 41, no. 346; Oziol 1977: Pl. 43, no. 771-790.

Katalog No:	26
Kazı Envanter No:	ANR20.NK.2M.DS.3
Çizim No:	26
Kazı Buluntu Yeri:	Nekropol Kilisesi
Ölçüleri:	Uz: 7.2 cm Gen: 6.3 cm Yük: 1cm DsÇ : 0.9 cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Kırmızımsı sarı (5 YR 7/6) renkli hamur sıkı dokulu, az gözenekli bir yapıya sahip olup bünyesinde az miktarda kireç ve kum bulunmaktadır Astar : Tamamen aşınmış.
Tanımı:	Diskus bölümünün korunduğu, omuzdan kaideye kadar olan kısmı korunamayan kandil armudi formu gövde yapısına sahiptir. Dar içbükey diskus çift kabartma şeritle sınırlanmıştır. Diskus bölümünde ortada yağ deliği, çevresinde ışınlar bulunmaktadır. Omuz kısmında enine kesik tarama çizgiler bulunmaktadır. Diskus-burun arası derin uzun bir kanal ile birbirine bağlanmaktadır. Eğimli omuzdan tutamaktır.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Vessberg 1953: Pl. III, no. 22-23; Bailey 1982: 290, Pl. 71, Q2617 ve 2618; Hayes 1980: Pl. 41, no. 346; Oziol 1977: Pl. 43, no. 771-790.

Katalog No:	27
Kazı Envanter No:	ANR20.NK.2M.DT12.

Çizim No:	27
Kazı Buluntu Yeri:	Nekropol Kilisesi
Ölçüleri:	Uz: 2.9 cm Gen: 4.5 cm Yük: 2.6 cm DsÇ : cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Kırmızımsı (10 R 5/6) renkli hamur sıkı dokulu, gözeneksiz bir yapıya sahip olup bünyesinde az miktarda kireç ve kum bulunmaktadır. Astar : Tamamen aşınmış.
Tanımı:	Omuz gövde geçişi keskin profilli olan kandilin diskus içerisinde ve omuzda seyrek aralıklı enine tarama biçiminde kabartma çizgiler bulunmaktadır. Küçük yumru biçimli omuzdan tutamaktır.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Vessberg 1953: Pl. III, no. 22-23; Bailey 1982: 290, Pl. 71, Q2617 ve 2618; Hayes 1980: Pl. 41, no. 346; Oziol 1977: Pl. 43, no. 771-790.

Katalog No:	28
Kazı Envanter No:	ANR20.NK.2M.DV.25
Çizim No:	28
Kazı Buluntu Yeri:	Nekropol Kilisesi
Ölçüleri:	Uz: 3 cm Gen: 2.2 cm Yük: 2.3 cm DsÇ : cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Açık kırmızımsı (2.5 YR 6/8) renkli hamur sıkı dokulu, gözeneksiz bir yapıya sahip olup bünyesinde küçük boyutlu ve az miktarda kireç ve kum bulunmaktadır. Astar : Tamamen aşınmış.
Tanımı:	Tek sıra kabartma şeritle sınırlanmış olan diskus çevresinde ve omuzda seyrek aralıklı kabartma nokta bezemesi görülmektedir. Omuzda yatay tarama kabartma çizgiler bulunmaktadır. Küçük yumru biçimli omuzdan tutamaktır.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Vessberg 1953: Pl. III, no. 22-23; Bailey 1982: 290, Pl. 71, Q2617 ve 2618; Hayes 1980: Pl. 41, no. 346; Oziol 1977: Pl. 43, no. 771-790.

Katalog No:	29
--------------------	----

Kazı Envanter No:	ANR20.NK.3M.DY.19
Çizim No:	29
Kazı Buluntu Yeri:	Nekropol Kilisesi
Ölçüleri:	Uz: 3.5 cm Gen: 5.1 cm Yük: 3.4 cm DsÇ : cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Açık kırmızımsı (2.5 YR 6/8) renkli hamur sıkı dokulu, gözeneksiz bir yapıya sahip olup bünyesinde küçük boyutlu ve az miktarda kireç ve kum bulunmaktadır. Astar : Astarsız.
Tanımı:	Omuz gövde geçişi keskin profilli olan kandilin diskus çevresinde seyrek aralıklı ışınlar yer almaktadır. Omuzda asma dalı ve üzüm salkımı motifi bulunmaktadır. Küçük yumru biçimli omuzdan tutamaktır.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Vessberg 1953: Pl. III, no. 22-23; Bailey 1982: 290, Pl. 71, Q2617 ve 2618; Hayes 1980: Pl. 41, no. 346; Oziol 1977: Pl. 43, no. 771-790.

Katalog No:	30
Kazı Envanter No:	ANR20.NK.3M.DY.20
Çizim No:	30
Kazı Buluntu Yeri:	Nekropol Kilisesi
Ölçüleri:	Uz: 3.8 cm Gen: 2.4cm Yük: cm DsÇ : cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Açık kırmızımsı (2.5 YR 6/8) renkli hamur sıkı dokulu, gözeneksiz bir yapıya sahip olup bünyesinde küçük boyutlu ve az miktarda kireç ve kum bulunmaktadır. Astar : Astarsız
Tanımı:	Tek sıra kabartma şeritle sınırlanmış olan diskus içerisinde kabartma şeklide iç içe geçmiş yarım daire motifi bulunmaktadır. Omuz kısmında enine kesik tarama çizgiler bulunmaktadır
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Vessberg 1953: Pl. III, no. 22-23; Bailey 1982: 290, Pl. 71, Q2617 ve 2618; Hayes 1980: Pl. 41, no. 346; Oziol 1977: Pl. 43, no. 771-790.

Katalog No:	31
--------------------	-----------

Kazı Envanter No:	ANR21.MH.11A.BH.6
Çizim No:	31
Kazı Buluntu Yeri:	Merkez (III 5) Hamamı
Ölçüleri:	Uz: 7.2 cm Gen: 4.6 cm Yük: 2.8 cm DsÇ : cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Açık kırmızımsı (2.5 YR 7/8) renkli hamur sıkı dokulu, gözeneksiz bir yapıya sahip olup bünyesinde küçük boyutlu ve az miktarda kireç ve kum bulunmaktadır. Astar : İnce mat astara sahip olup (10 R 5/6) astarda yoğun aşınma görülmektedir.
Tanımı:	Tutamak ve kısmen omuz bölümünün korunduğu kandil armudi formlu gövde yapısına sahiptir. Omuzdan diskusa geçişte tek sıra kabartma şeritle sağlanmıştır. Omuzda sarmaşık dalı bezeme bulunmaktadır. Tek yivli dikey tutmak kulpludur.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Vessberg 1953: Pl. III, no. 22-23; Bailey 1982: 290, Pl. 71, Q2617 ve 2618; Hayes 1980: Pl. 41, no. 346; Oziol 1977: Pl. 43, no. 771-790.

Katalog No:	32
Kazı Envanter No:	ANR21.MH.11D.AO.7
Çizim No:	32
Kazı Buluntu Yeri:	Merkez (III 5) Hamamı
Ölçüleri:	Uz: 5.5 cm Gen: 3.4 cm Yük: 1.8cm DsÇ : cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Açık kırmızımsı (10 R 6/6) renkli hamur sıkı dokulu, gözeneksiz bir yapıya sahip olup bünyesinde küçük boyutlu ve az miktarda kireç ve taşçık bulunmaktadır. Astar : Astarsız.
Tanımı:	Kısmen diskus ve omuz bölümleri korunan kandilin, diskus çevresinde seyrek aralıklı ışın motifi bulunmaktadır. Omuzda birbirine paralel tarama çizgiler bulunmaktadır. Küçük yumru biçimli omuzdan tutamaklıdır.
Tarihlendirme:	MS 6.-7. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Vessberg 1953: Pl. III, no. 22-23; Bailey 1982: 290, Pl. 71, Q2617 ve 2618; Hayes 1980: Pl. 41, no. 346; Oziol 1977: Pl. 43, no. 771-790.

Katalog No:	33
Kazı Envanter No:	ANR19.III5H.C.EO.005
Çizim No:	33
Kazı Buluntu Yeri:	Merkez (III 5) Hamamı – C Alanı
Ölçüleri:	Uz: 8.94 cm Gen: 8.3 cm Yük: 2.3 cm DsÇ : 7.9 cm
Hamur ve Astar:	Hamur : Kahverengimsi sarı (10 YR 6/8) renkli hamur sıkı dokulu, gözeneksiz bir yapıya sahip olup bünyesinde az miktarda kireç taneciği, taşçık ve mika görülmektedir. İyi fırınlanmıştır. Astar : Astarsız.
Tanımı:	Kalıp yapımı. Sağlam. Fitol deliğinin çevresinde küçük bir kırık. Gövdesi yuvarlak disk formu ve basık yuvarlak haznelidir. Düz diskusun tam ortasında küçük yağ deliği. Hafifçe öne doğru çıkıntı yapan kısa yuvarlak burun ve fitil deliği. Gövde üst bölümü ve diskus ile düz dipte çeşitli baskı bezemeler vardır. Diskusta iç içe geçmiş üç adet yiv bant süsü olup bunlardan en dıştaki dar olup içerisinde nokta dizisi yer alır. İçteki geniş adımlı konsantrik dairesel yiv bant süsü arasında ise içlerinde tekli veya üçlü noktalar bulunan ve birbirlerine bağlı yarım daire dizisi vardır. Fitol deliği ve tam karşı hizasına denk gelen gövde alt kısmında çift sıra düz yiv çizgiler ve hemen yanlarında üç adet nokta dizisi yer alır. Düz dipte ise çift sıra dairesel yivlerden oluşturulan geniş bir bant ve bu bant içerisinde nokta dizisi bezemesi yer alır. Fitol deliği çevresinde yanmaya bağlı hafif siyah is izi vardır.
Tarihlendirme:	MS geç 5. – 6. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Bailey 1982: 290, Pl. 62, Q2349, 2350 ve 2352.

Katalog No:	34
Kazı Envanter No:	ANR20.III5H.17.ED.001
Çizim No:	34
Kazı Buluntu Yeri:	Merkez (III 5) Hamamı – 17. Mekan
Ölçüleri:	Uz: 10.8 cm Gen: 9.93 cm Yük: 3.0 cm DsÇ : 8.0 cm

Hamur ve Astar:	Hamur : Sarımsı kahve renkli (10 YR 7/6) hamur sıkı dokulu, gözeneksiz bir yapıya sahip olup bünyesinde az miktarda kireç taneciği ve gümüş mika görülmektedir. İyi fırınlanmıştır. Astar : Yüzeyde yer yer kalker tabakası bulunmaktadır.
Tanımı:	Kalıp yapımı. Sağlam. Gövdesi yuvarlak disk formulu, yassı yuvarlak haznelidir. Diskus hafif içbükey olup merkezde küçük yağ deliği. Dar eğimli omuzlu ve düz diplidir. Hafif öne doğru çıkıntı yapan kısa yuvarlak burun ve fitil deliği. Diskusu kaplayan malta haçı, haç kollarının ucunda noktalar ve bu haçın kolları arasında buğday başağını andıran bitkisel bezeme. Diskusu en dışta dairesel bantlar arasında damla şeklinde nokta dizisinden oluşan dairesel bir çerçeve sınırlar. Fitil deliği ve çevresinde yanmaya bağlı siyah is izleri.
Tarihlendirme:	MS geç 5. – 6. yüzyıl.
Karşılaştırma:	Bailey 1982: 290, Pl. 62, Q2349, 2350 ve 2352.

Katalog No:	35
Kazı Envanter No:	ANR20.AT.2A.BG.5
Çizim No:	35
Kazı Buluntu Yeri:	Aşağı Teras Sivil Yapılar
Ölçüleri:	Uz: 5.9 cm Gen: 4.2 cm Yük: 4.6 cm DsÇ : cm
Hamur ve Astar:	Hamur : 2.5 Y 7/3 renkli (10 YR 7/6) hamur sıkı dokulu, gözeneksiz bir yapıya sahip olup bünyesinde küçük boyutlu ve az miktarda kum görülmektedir. Astar : Tamamen aşınmış.
Tanımı:	Palmet kulp oldukça stylize yapıya sahip olup göbeğinden başlayıp buruna kadar indigo düşünülen tarama çizgileri görülmektedir.
Tarihlendirme:	M.S. 6.-7. Yy.
Karşılaştırma:	Bailey, 32 Pl. 15d; 1988, Q3204-3219.

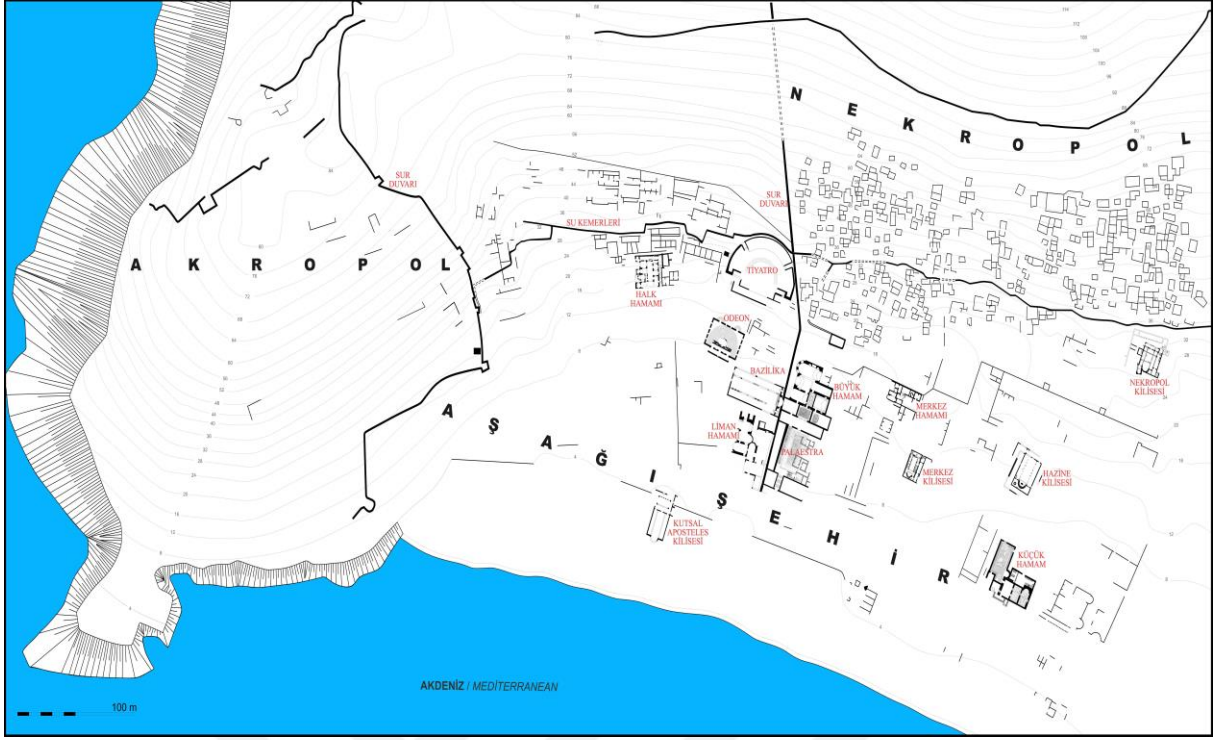
HARİTALAR VE BULUNTU ALANLARI

Res. 1: Mersin İlinin Konumu (Anemurium Kazısı Kazı Arşivinden)

Res. 2: Dağlık Kilikya Bölgesi (Anemurium Kazısı Kazı Arşivinden)

Res. 3: Anemurium Kent Planı (Anemurium Kazısı Kazı Arşivinden)

Res. 4: Kandillerin Buluntu Yerleri (Anemurium Kazısı Kazı Arşivinden)

Res. 5: Anemurium Küçük Hamam (Anemurium Kazısı Kazı Arşivinden)

Res. 6: Anemurium Merkez Hamamı (Anemurium Kazısı Kazı Arşivinden)

Res. 7: Anemurium Nekropol Kilisesi (Anemurium Kazısı Kazı Arşivinden)

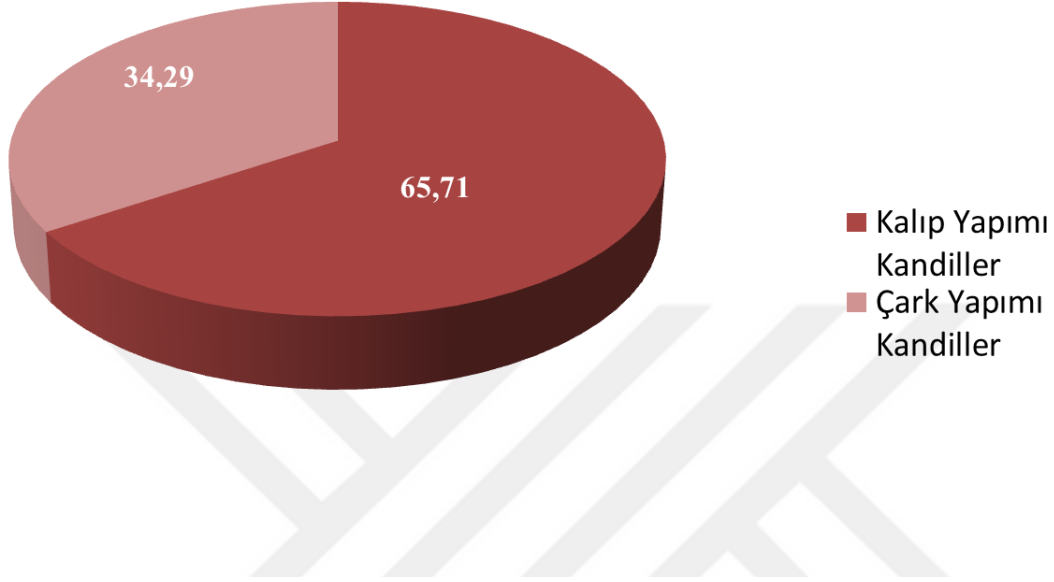
Res. 8: Anemurium Aşağı Teras Sivil Yapılar (Anemurium Kazısı Kazı Arşivinden)

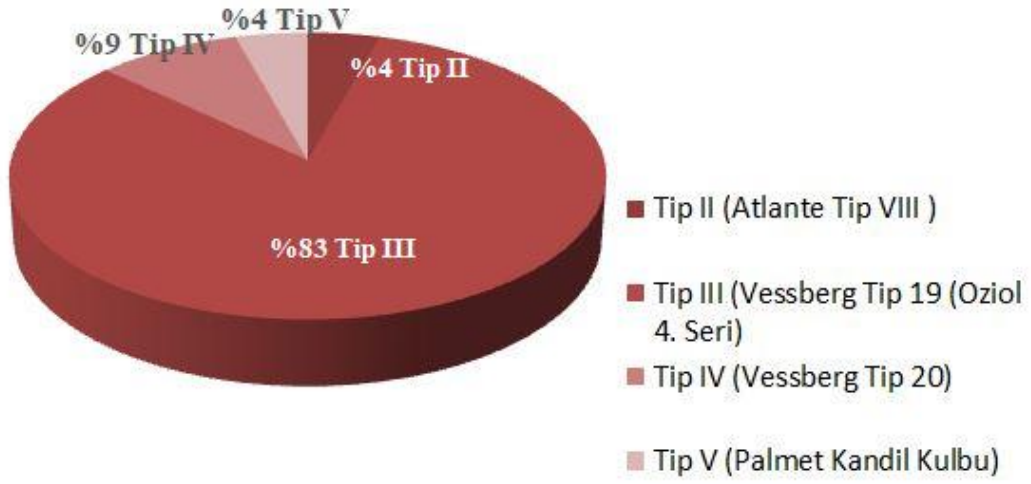
Res. 9: Anemurium Kaya Mezarı (KM2) (Anemurium Kazısı Kazı Arşivinden)

GRAFİKLER

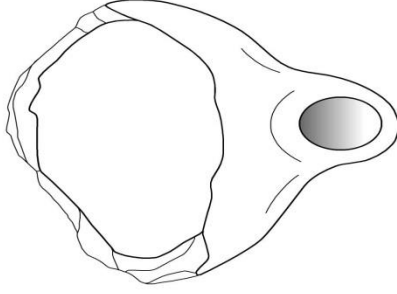
ANEMURIUM KANDİLLERİNİN YAPIM TEKNİKLERİNE GÖRE DAĞILIMI

KALIP YAPIMI KANDİLLERİN FORM DAĞILIMI

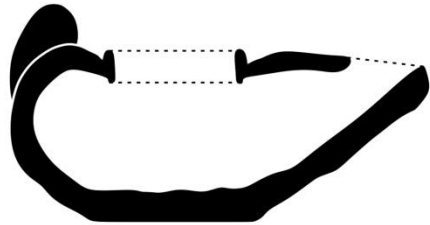
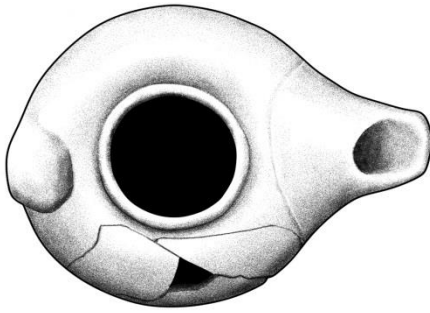
FOTOĞRAFLAR VE ÇİZİMLER

ANR18.H III 15.YZY.CU.013

0 5cm

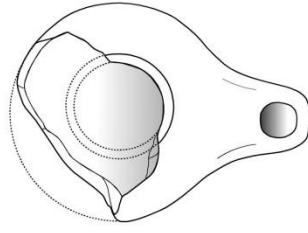
Çizim: 1- Kat. No: 1

ANR18.NK.C.A.G.D.YZY.AM.001

0 5cm

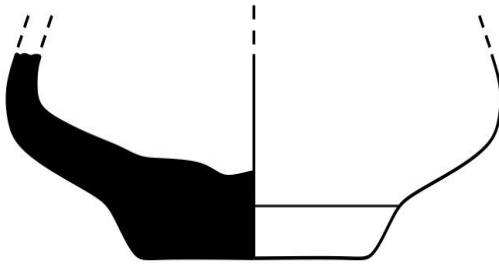
Çizim: 2- Kat. No: 2

ANR18.NK.C.A.G.D.YZY.AN.002

0 5cm

Çizim: 3- Kat. No: 3

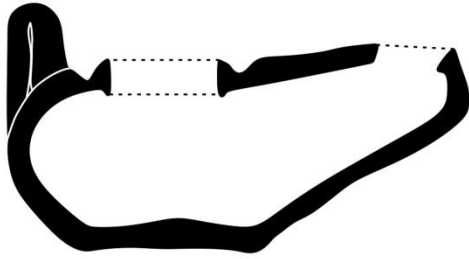
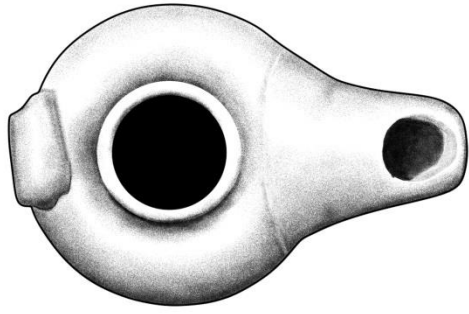

R:2,7 cm

ANR19.17NKR.001.A.CR.22

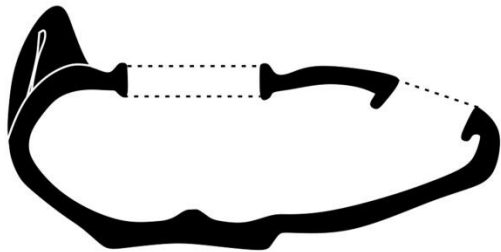
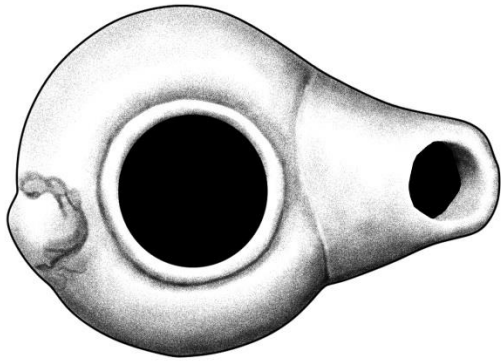
0 5cm

Çizim: 4- Kat. No: 4

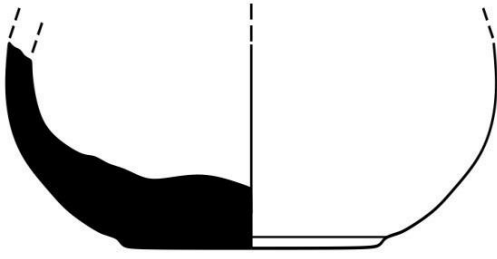
ANR19.III5.10M.EM.036
0 5cm

Çizim: 5- Kat. No: 5

ANR19.III5H.B.EB.003
0 5cm

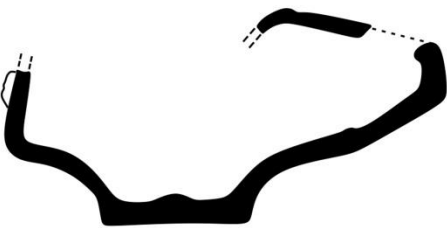
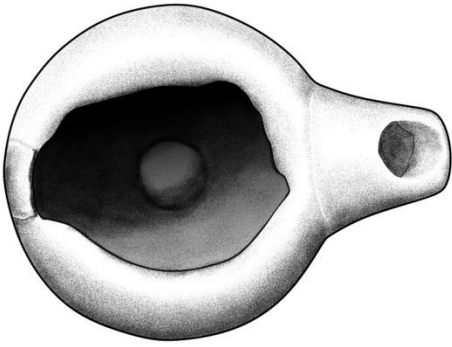
Çizim: 6- Kat. No: 6

ANR19.NK.B.CT.8

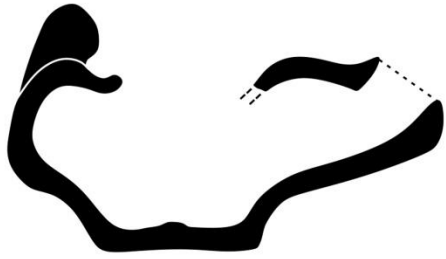
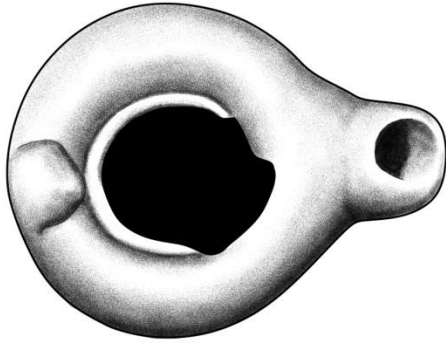
Çizim: 7- Kat. No: 7

ANR19.NK.B.CU.001

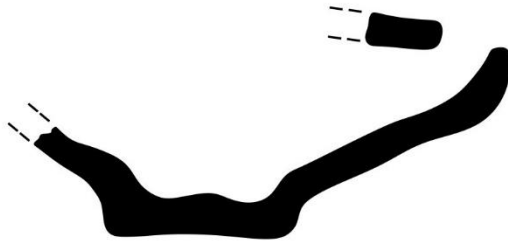

Çizim: 8- Kat. No: 8

ANR19.NK.B.CZ.001
0 5cm

Çizim: 9- Kat. No: 9

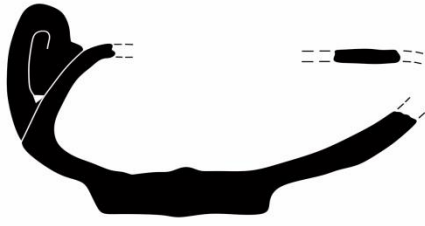
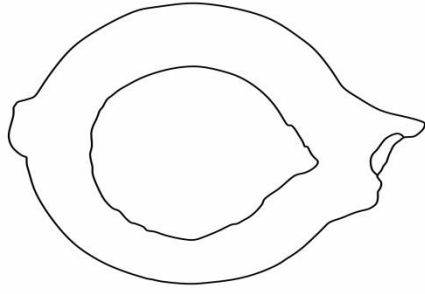

ANR20.NKR.KM1.CE.2

0 5 cm

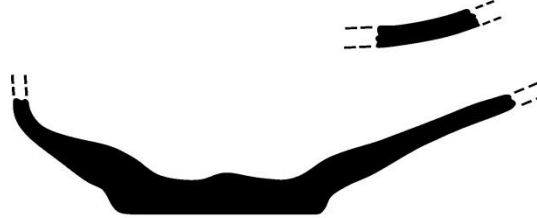
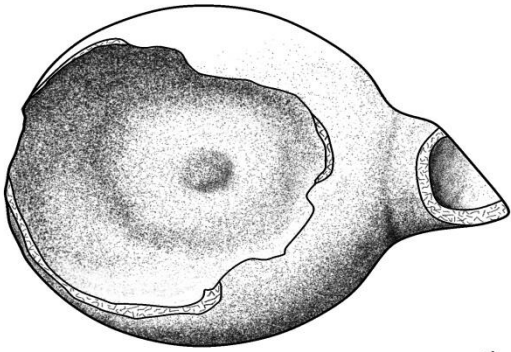

Çizim: 10- Kat. No: 10

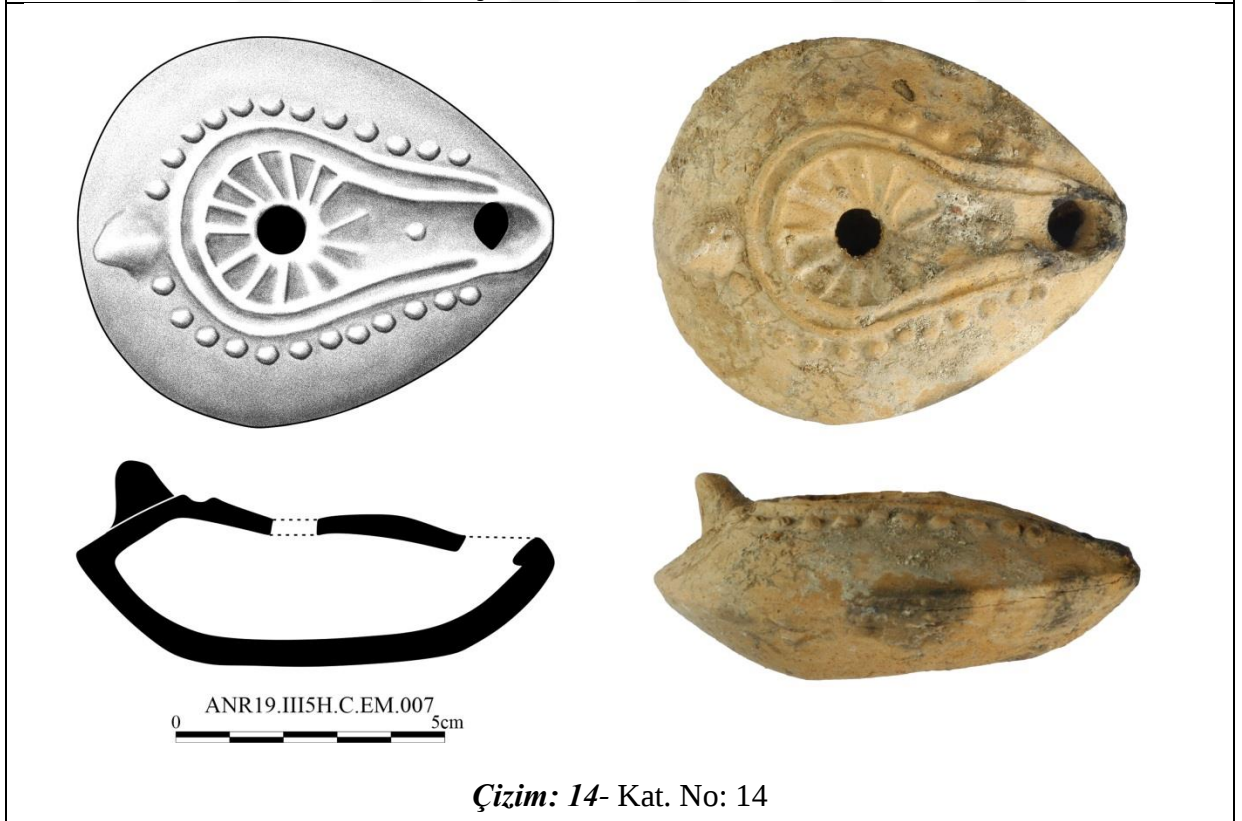
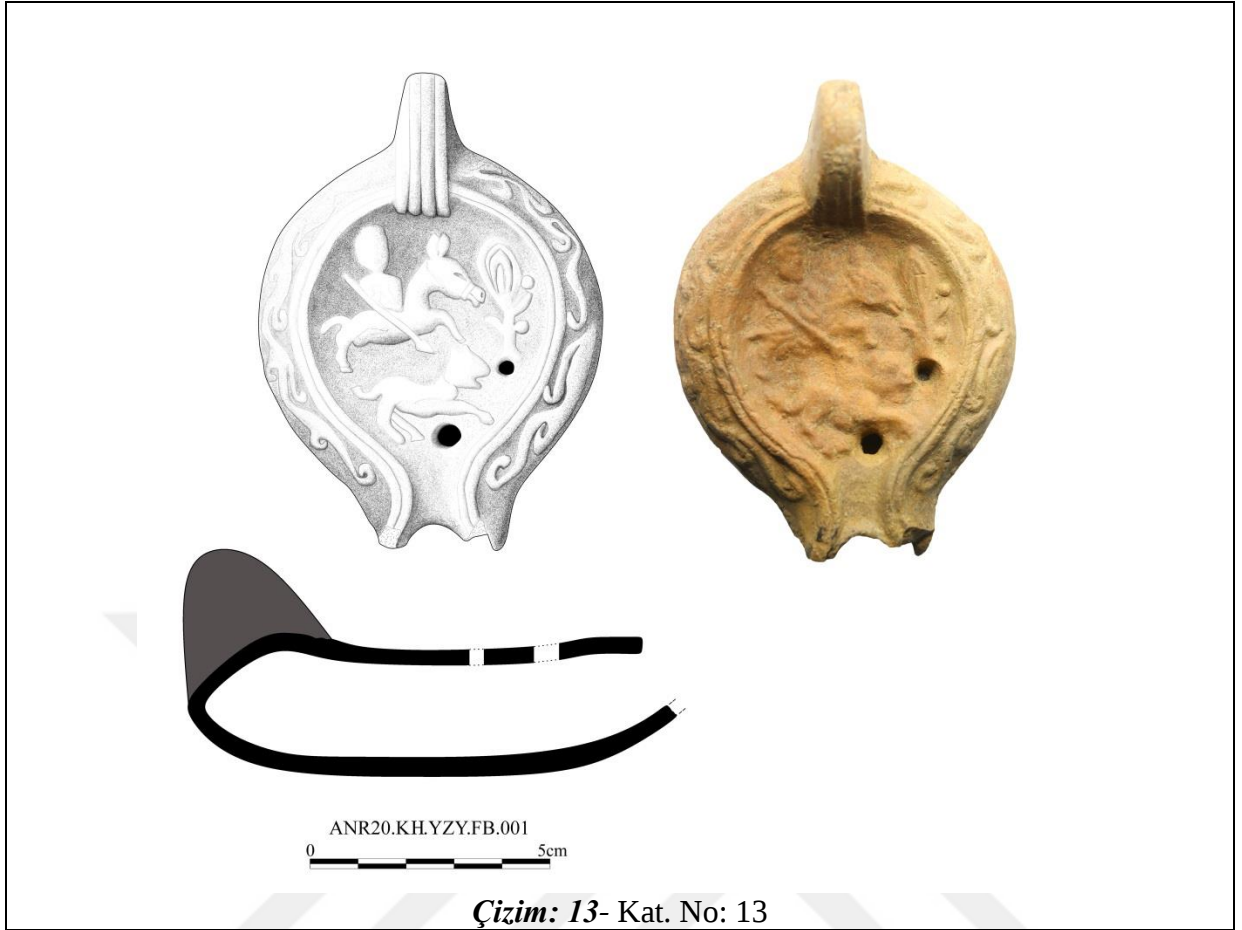
0 R:2.5 cm 5cm
ANR21.KM2.YZY.CO.4

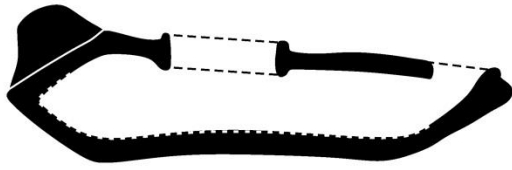
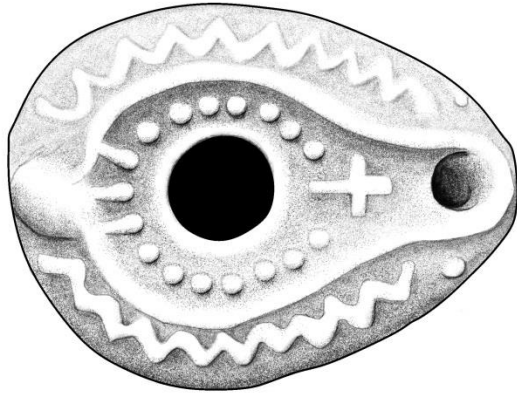
Çizim: 11- Kat. No: 11

ANR21.NKR.BI16.B.BP.1
0 5cm

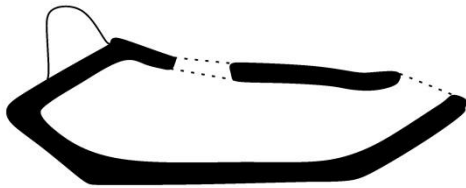
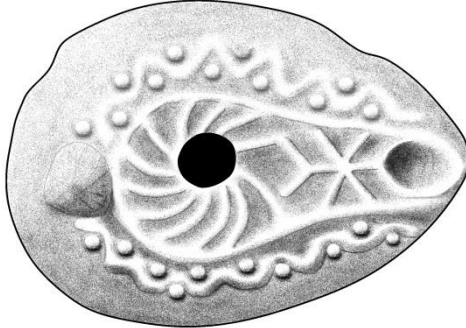
Çizim: 12- Kat. No: 12

ANR21.MH.11C4.CA.002
0 5cm

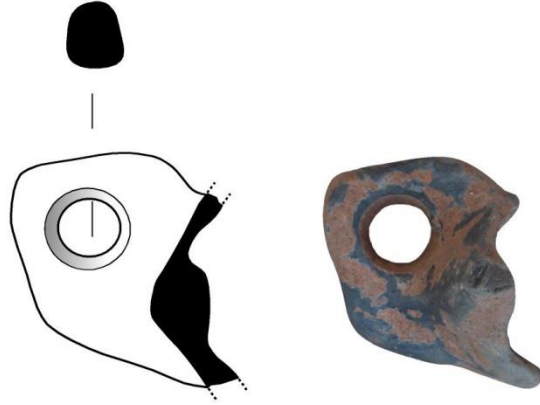
Çizim: 15- Kat. No: 15

R:4.8 cm

ANR21.MH.11C4.CA.003
0 5cm

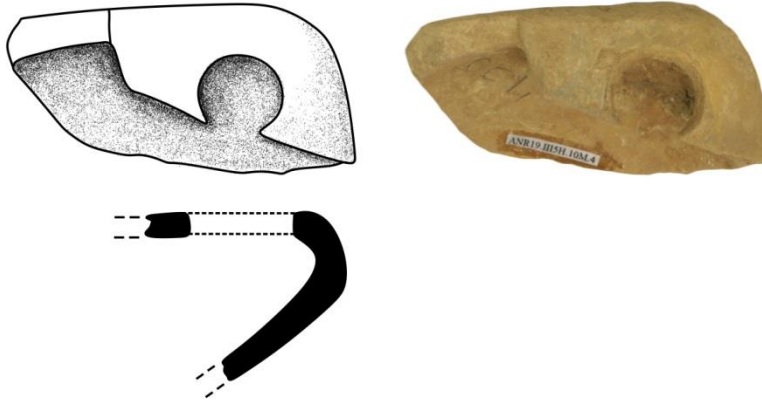
Çizim: 16- Kat. No: 16

ANR18.NK.C.YZY.AU.66 (a)

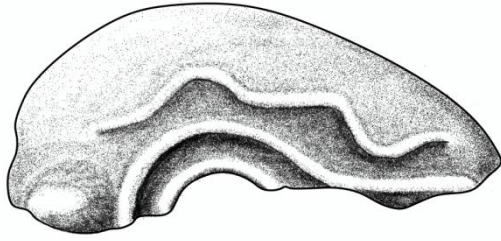
Çizim: 17- Kat. No: 17

ANR19.III5H.10M.4

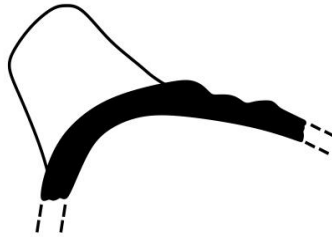
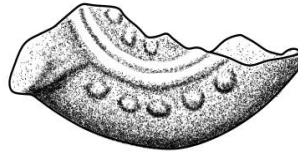

Çizim: 18- Kat. No: 18

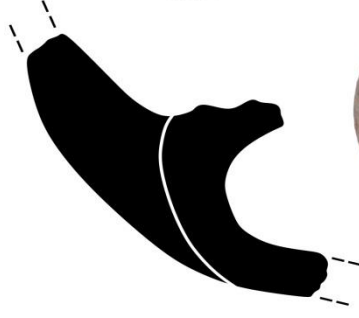
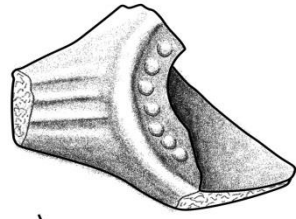
ANR19.III5H.10M.El.13
0 5cm

Çizim: 19- Kat. No: 19

ANR19.III5H.C.EO.20
0 5cm

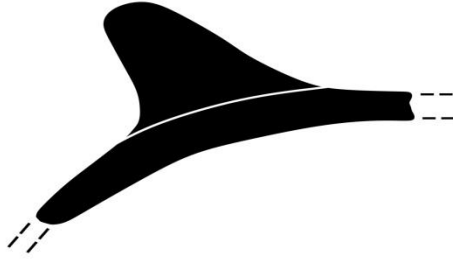
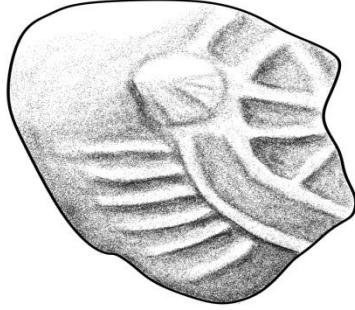
Çizim: 20- Kat. No: 20

ANR20.III5H.11.DH.10

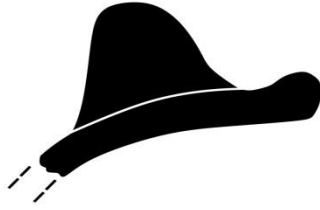
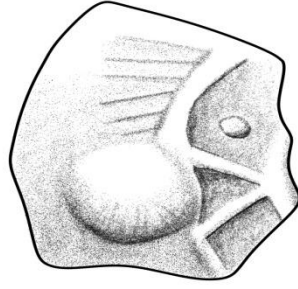
Çizim: 21- Kat. No: 21

ANR20.III5H.11.DH.11

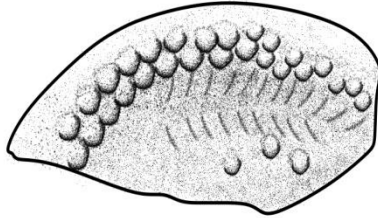
Çizim: 22- Kat. No: 22

ANR20.III5H.11C.DL.8

0 5cm

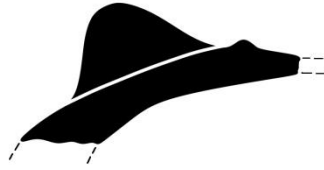
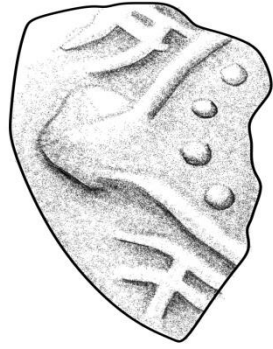
Çizim: 23- Kat. No: 23

ANR20.III5H.15.DG.14

0 5cm

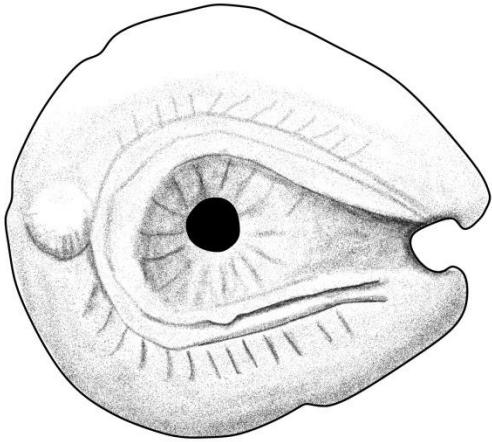
Çizim: 24- Kat. No: 24

ANR20.III5H.15.DG.15

0 5cm

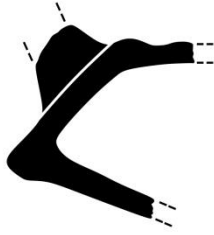
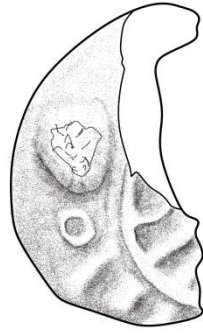
Çizim: 25- Kat. No: 25

ANR20.NK.2M.DS.3

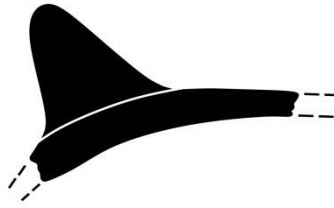
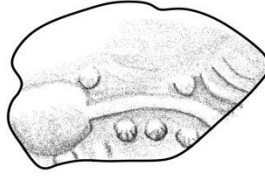
0 5cm

Çizim: 26- Kat. No: 26

ANR20.NK.2M.DT.12
0 5cm

Çizim: 27- Kat. No: 27

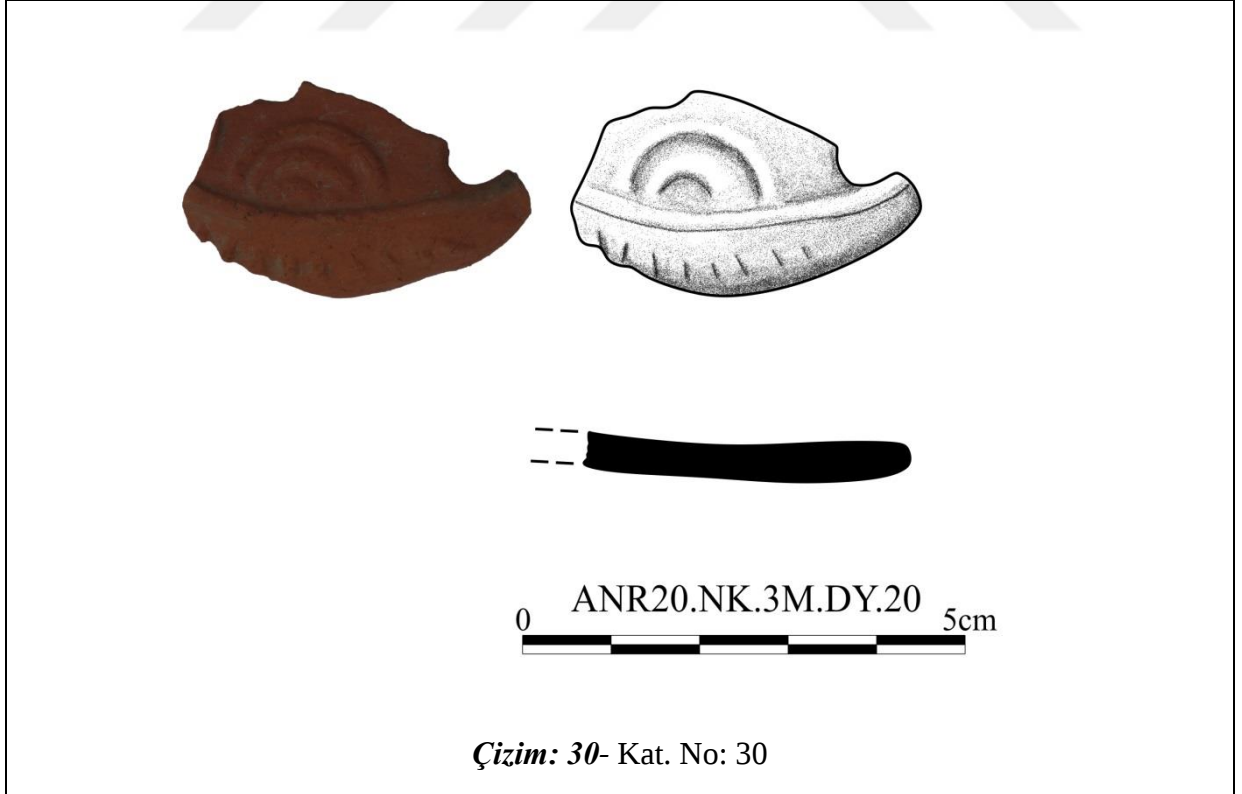

ANR20.NK.2M.DV.25
0 5cm

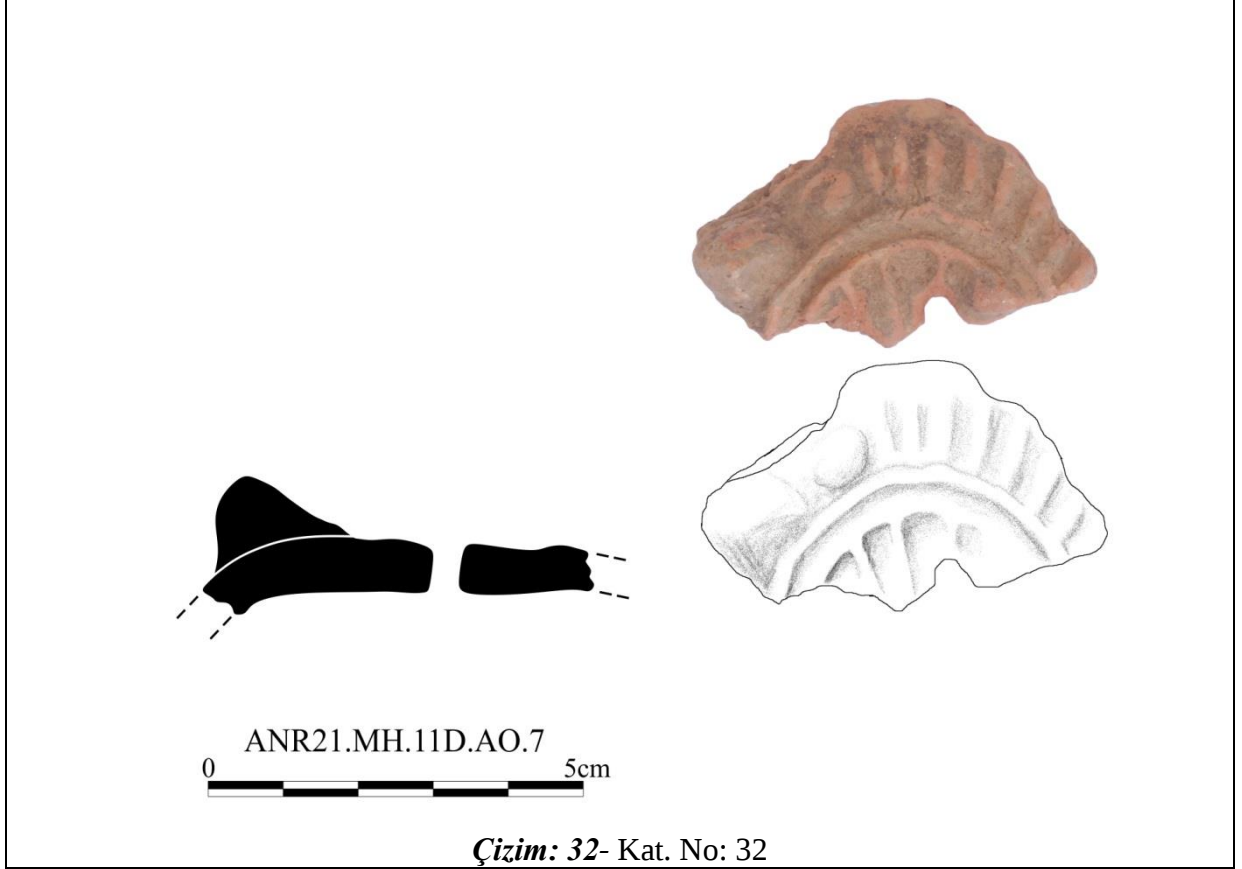
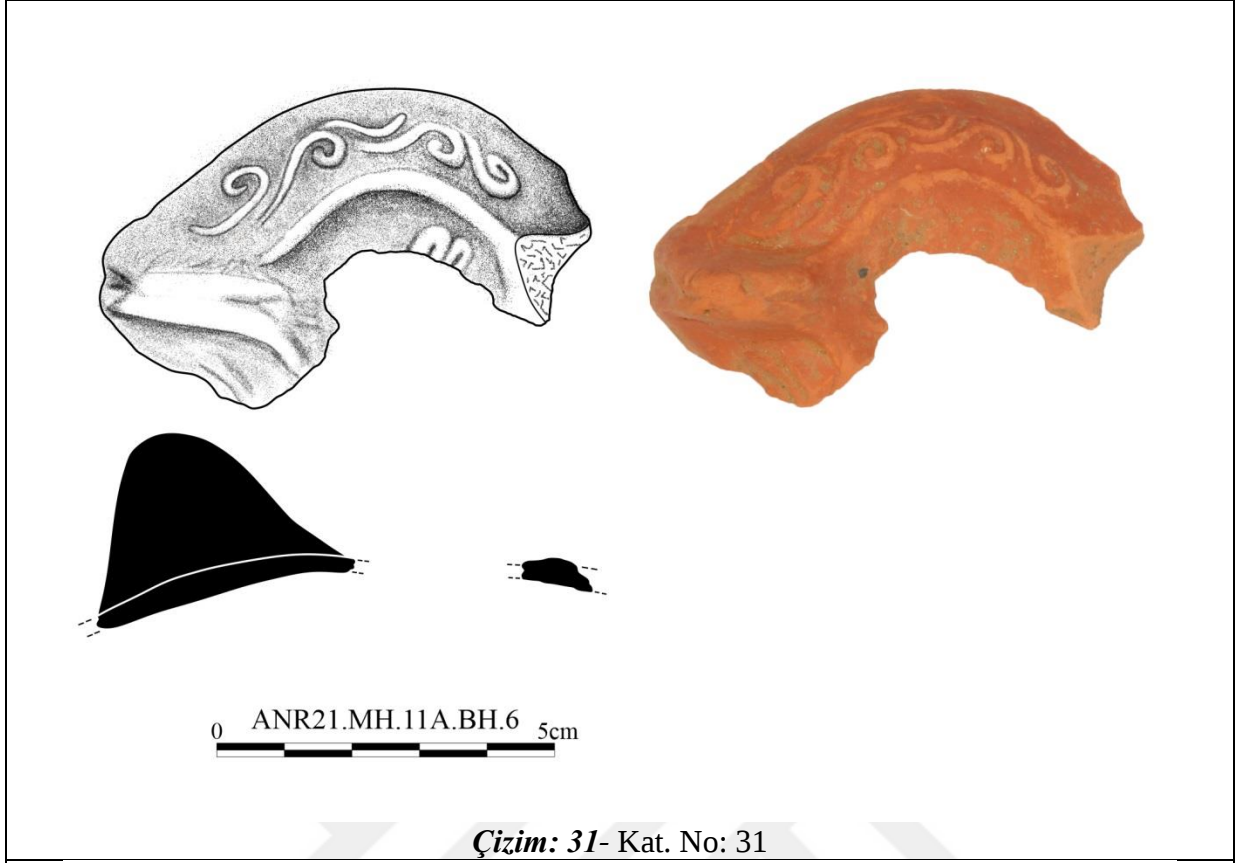
Çizim: 28- Kat. No: 28

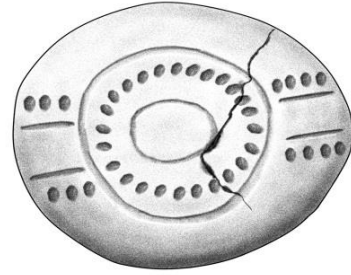

Çizim: 29- Kat. No: 29

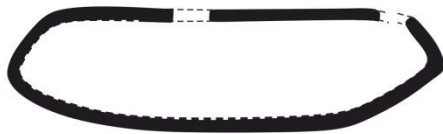
Çizim: 30- Kat. No: 30

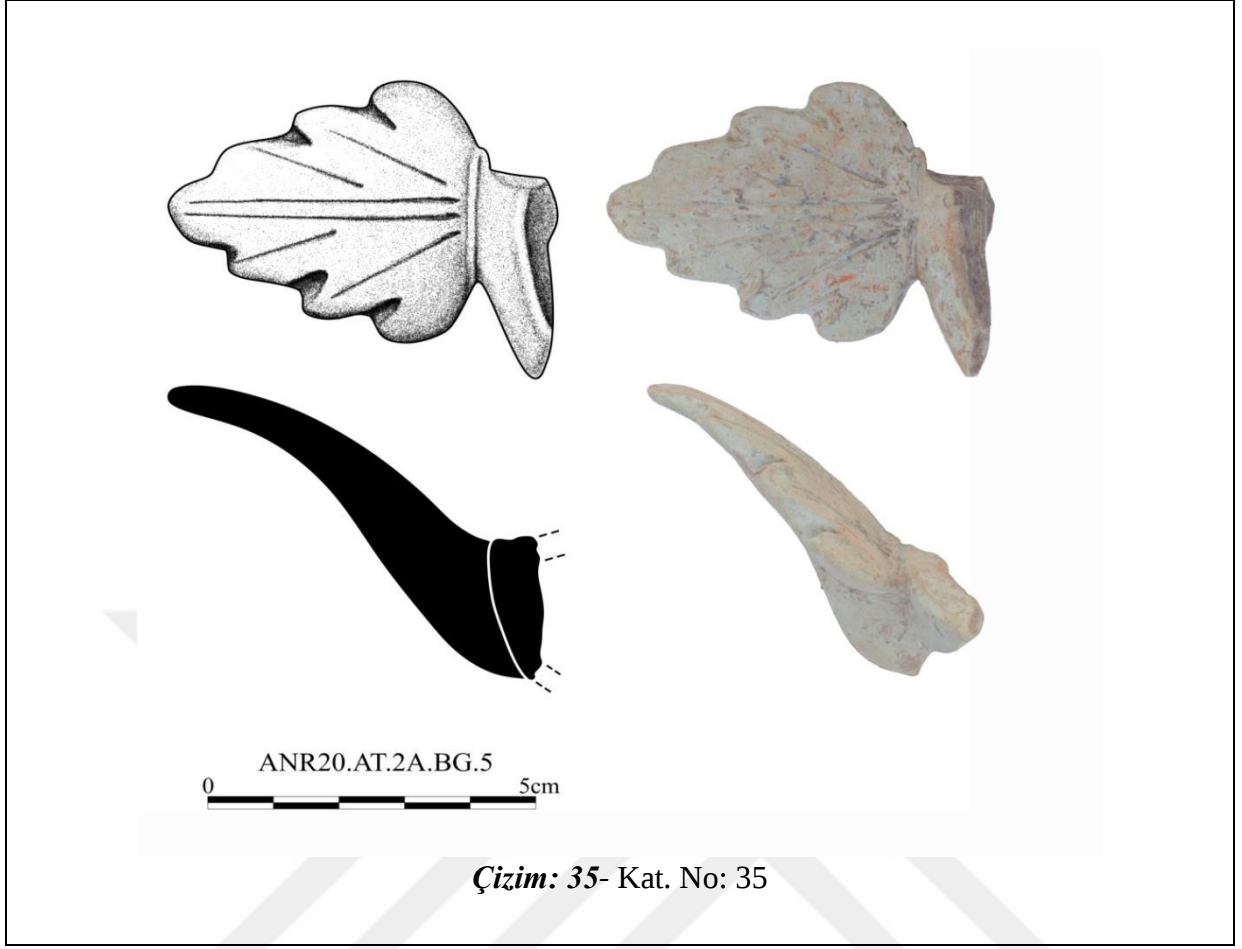
ANR19.III5H.C.EO.005
0 5cm

Çizim: 33- Kat. No: 33

ANR20.III5H.17.ED.001
0 5cm

Çizim: 34- Kat. No: 34

KAYNAKÇA

- Arrianos 1945 Arrianos, İskenderin Anabasisi, çev. H. Örs, İstanbul.
- Bailey 1963 D.M. Bailey, Greek and Roman Pottery Lamps, London.
- Bailey 1972 D.M. Bailey, Greek and Roman Pottery Lamps, Oxford.
- Bailey 1982 Bailey, D. M., Catalogue of the Lamps in the British Museum II, London, 1980.
- Bailey 1988 D.M. Bailey, A Catalogue of the Lamps in the British Museum III. Roman Provincial Lamps, London.
- Bailey 1996 D.M. Bailey, A Catalogue of the Lamps in the British Museum IV, London.
- Bonifay 2004 Bonifay, M., Études sur la céramique romaine tardive d'Afrique, BAR International Series 1301, Oxford, 2004.
- Broneer 1930 O. Broneer, Terracotta Lamps, Corinth Vol. IV, Part. II, Cambridge.
- Bussière-Wohl 2018 Bussière, J. ve Wohl, B. L., Ancient Lamps in the J. Paul Getty Museum, Los Angeles, 2018.
- Çokay 1996 Ş.S. Çokay, Antik Çağda Aydınlatma Araçları ve Perge Pişmiş Toprak Kandilleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Çokay 1998 S. Çokay, Antik Çağda Aydınlatma Araçları, Eski Çağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul.
- Hayes 1980 Hayes, J.W., Ancient Lamps in the Royal Ontario Museum I: Greek and Roman Clay Lamps, Toronto, 1980.
- Hild-Hellenkemper1990 F. Hild, H. Hellenkemper, Kilikien und İsaürrien, Tabula Imperii Byzantini, Band 5, Teil:1, Wwien,1990.188;
- Howland 1958 R.M. Howland, Greek Lamps And Their Survivals, The Athenian Agora Vol. IV, Princeton.
- Kassab ve Sezer 1987 Kassab, D. ve Sezer, T., "Présentation de la Collection des Lampes en Terre Cuite du Musée Archéologique d'Istanbul", Varia Anatolica 1, 1987, 35-38.

- Kassab-Tezgör-Sezer 1995 D. Kassab-Tezgör – T. Sezer, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Pişmiş Toprak Kandiller Kataloğu, Cilt:1, Protohistorik, Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönemler, Varia Anatolica VI/2, İstanbul.
- Korkmaz-Tekocak 2023 Korkmaz, Z. – Tekocak, M., “Anemurium Son Dönem Kazılarında Ortaya Çıkarılan A ve B Yapıları Üzerine Bir Değerlendirme”, Seleucia XIII, 2023, 21-42.
- Koşay 1968 H.Z. Koşay, Kilikya Tarihi, Belleten, XXXII 1968, 297-299.
- Menzel 1969 Menzel, H., Antike Lampen im Römische-Germanischen Zentralmuseum zu Mainz, Mainz, 1969.
- Oyarçin-Tekocak 2020 Oyarçin, K. – Tekocak, M., “Anemurium Nekropol Kilisesi Heraclius Definesi”, Seleucia X, 2020, 269-295.
- Oziol 1977 Oziol, T, Salamine de Chypre VII, Les Lampes du Musée de Chypre, Paris, 1977.
- Özkönü 2006 Y. Özkönü, Sagallasos’un Kalıp Yapımı Kandilleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Pavolini 1981 Pavolini, C., “Decorazioni di Navigius o di altro tipo. Forme VIII e IX”, Atlante delle Forme Ceramiche I, Ceramica Fine Romana nel Bacino Mediterraneo, (Medio E Tardo Impero), Enciclopedia Dell’arte Antica Classica e Orientale, Vol. I, Roma, 1981, 192-198.
- Peacock vd. 1990 Peacock, D.P.S., Bejaoui, F. ve Ben Lazreg, N., “Roman Pottery Production in Central Tunisia”, Journal of Roman Archaeology 3,59–84.
- Pilhofer 2011 P. Pilhofer, “Anemurion”, Neuesaus der Welt der frühe Christen, Beitrage zur Wissenschaft wom Alten und Neuen Testament 195, Stuttgart, 2011,207-226.
- Russell 1987 Russell, J., The Mosaic Inscriptions of Anemurium (Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften), Wien, 1987.
- Şahin 2008 G.K. Şahin, Assos Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönem Kandilleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale.
- Tekocak 2017 Tekocak, M., “Anemurium Kiliselerine Genel Bir Bakış”, VIII. Uluslararası Türk Sanatı, Tarihi ve Folkloru Kongresi/Sanat Etkinlikleri, (04-06 Mayıs 2017-Konya), Konya, 2017, 133-142.

Tekocak-Aldemir 2019	Tekocak, M. Aldemir, C., Anemurion: Anadolu'nun Güneyinde Bir Liman Kenti, Anemurion Çalışmaları I, Ankara, 2019.
Tekocak vd. 2019	Tekocak, M., Gündüz, R. ve Aldemir, C., "Anemurium Odeonu Üzerine Yeni Bir Değerlendirme", Keleş, V., vd. (Eds.), Cevat Başaran'a 60. Yaş Armağanı, Ankara, 2019, 521-548.
Tekocak 2020a	Tekocak, M., "Anemurium Kazı ve Restorasyon Çalışmaları: 2018", KST, 41.3, 2020, 197-220.
Tekocak 2020b	Tekocak, M., "Anadolu'nun Güneyinde Bir Liman Kenti: Anemurium", Mersin Arkeolojik Kazıları ve Araştırmaları, Mersin, 2020, 178-209.
Tekocak 2021	Tekocak, M., "Anemurium Antik Kenti'nde Kültürel Miras Koruma ve Yaşatma Çalışmaları", Kültürel Miras Araştırmaları 2-1, 2021, 1-15.
Tekocak ve Aldemir 2021	Tekocak, M. ve Aldemir, C., "Anemurium Ancient City in the Light of New Studies: 2016-2018 (Cilicia, Turkey)", ANODOS, Studies of the Ancient World 15-2018, Tnava, 2021, 237-252.
Tekocak 2022	Tekocak, M., "Anemurium Kazı ve Restorasyon Çalışmaları: 2019-2020" Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2019-2020 Yılı Kazı Çalışmaları, Ankara, 2022, 115-136.
Tekocak-Eliüşük 2022	Tekocak, M. – Eliüşük M., "Yeni Kazılar ve Araştırmalar Işığında Anemurium'dan Bir Mezar Örneği: A I 6 Nolu Tonozlu Mezar", Seleucia XII, 2022, 139-160
Tekocak-Sahar 2023	Tekocak, M. ve Sahar İ., "Anemurium 2018-2021 Yılı Kazılarında Bulunan Bir Grup Pişmiş Toprak Kandil", 2023, 1-19.
Uysal-Alan 1990	V. Uysal-K. Alan, Anemurium-Die Mamure Festung, Alanya, 1990
Umar 2000	B. Umar, Kilikya: Bir Tarihsel Coğrafya Araştırması ve Gezi Rehberi, İstanbul, 2000,10.
Ünal-Girginer 2007	A. Ünal, K.S. Girginer, Kilikya-Çukurova İlkçağlardan Osmanlılar Dönemine kadar Kilikyada Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji, 2007, İstanbul
Vessberg 1953	Vessberg, O., "Hellenistic and Roman Lamps in Cyprus", Opuscula Atheniensia I, 1953, 115-129.

- Walters 1914 H.B. Walters, Catalogue of the Greek and Roman Lamps in the British Museum, Londra.
- Williams ve Taylor 1975 Williams, H. ve Taylor, P., “A Byzantine Lamp Hoard from Anamur (Cilicia)”, *Anatolian Studies* 25, 1975, 77-84.
- Wood 1877 J.T. Wood, Discoveries at Ephesus: Including the Sites and Remains of the Great Temple of Diana, Green and Company.
- Zoroğlu 1994a L. Zoroğlu, Kelenderis I, Kaynaklar, Kalıntılar, Buluntular, 1994
- Zoroğlu 1994b L. Zoroğlu, Kelenderisin İlk Çağ Tarihi Hakkında Notlar, XI. Türk Tarih Kongresi, Cilt 1, Ankara, 1994, 437-448.

